

Biskup Pavol, sluha sluhov Božích, spolu s otcami posvätného koncilu na večnú pamäť

PRESBYTERORUM ORDINIS

DEKRÉT O ÚČINKOVANÍ A ŽIVOTE KŇAZOV*

ÚVOD

1. VZNEŠENOSŤ KŇAZSKÉHO STAVU v Cirkvi tento posvätný cirkevný snem pripomenul už viac ráz.¹ Keďže však kňazstvu pripadá nanajvýš dôležitá a čoraz ťažšia úloha pri obnove Kristovej Cirkvi, ukázalo sa ako zvlášť užitočné zaoberať sa kňazmi podrobnejšie a dôkladnejšie. O čom sa tu hovorí, vzťahuje sa na všetkých kňazov, najmä na tých, ktorí sa venujú pastoračnej činnosti, s náležitými úpravami, pokiaľ ide o rehoľných kňazov. Ved' vysviackou a poslaním, ktoré prijímajú od biskupa, sú presbyteri povýšení do služieb Krista Učiteľa, Kňaza a Kráľa a majú účasť na jeho účinkovaní, ktorým sa tu na zemi neprestajne buduje Cirkev ako Boží ľud, Kristovo telo a chrám Ducha Svätého. Práve preto, aby aj v podmienkach, ktoré sú často z pastoračnej a ľudskej stránky od základov zmenené, mali účinnejšiu oporu a bolo lepšie postarané o ich život, tento posvätný cirkevný snem vyhlasuje a ustanovuje to, čo nasleduje.

PRVÁ KAPITOLA

KŇAZSTVO V POSLANÍ CIRKVI

Povaha kňazstva

2. Pán Ježiš, „ktorého Otec posvätil a poslal na svet“ (Jn 10, 36), učinil svoje tajomné telo účastným na pomazaní v Duchu, ktorého sa dostalo jemu samému.² V ňom totiž všetci veriaci tvoria sväté a kráľovské kňazstvo, prinášajú Bohu duchovné obety skrze Ježiša Krista a zvestujú slávne skutky toho, ktorý nás z tmy povolal do svojho obdivuhodného svetla.³ Niet teda údu, čo by nemal podiel na poslaní celého tela, ale každý z nich má sväto uctievať Krista vo svojom srdci⁴ a vydávať svedectvo o Ježišovi duchom prorocstva.⁵

Aby veriaci utvárali jedno telo, v ktorom však „všetky údy nekonajú tú istú činnosť“ (Rim 12, 4), Kristus Pán ustanovil niektorých služobníkov, ktorí by mali v spoločenstve veriacich moc posvätného stavu prinášať obeť a odpúšťať hriechy⁶ a ktorí by v Kristovom mene úradne vykonávali kňazskú službu na dobro ľudí. Preto keď Kristus poslal apoštolov, ako jeho poslal Otec⁷, prostredníctvom nich učinil účastnými svojho posvätenia a poslania ich nástupcov, to jest biskupov,⁸ ktorých úloha služby bola odovzdaná v podriadenom stupni presbyterom,⁹ aby ustanovení v kňazskom stave, boli spolupracovníkmi biskupského stavu¹⁰ a náležite plnili apoštolské poslanie, ktoré im zveril Kristus.

Keďže služba kňazov úzko súvisí s biskupským stavom, má účasť na moci, ktorou sám Kristus buduje, posväcuje a spravuje svoje vlastné telo. Preto sa kňazstvo presbyterov, i keď

predpokladá sviatosti uvádzania do kresťanského života, udeľuje osobitnou sviatosťou, ktorou sú presbyteri pomazaním Duchom Svätým označení osobitným charakterom, ktorý ich pripodobňuje Kristovi Kňazovi, takže môžu konať v osobe Krista Hlavy.¹¹ Keďže presbyteri majú svoj podiel na poslaní apoštolov, Boh im udeľuje milosť byť služobníkmi Ježiša Krista medzi pohanmi prostredníctvom svätej služby evanjelia, aby sa stali príjemnou obetou, posväcovanou v Duchu Svätom.¹² Lebo apoštolským ohlasovaním evanjelia sa zvoláva a zhromažďuje Boží ľud, aby tak všetci, ktorí patria k tomuto ľudu – keďže ich posvätil Duch Svätý –, dávali samých seba „ako živú, svätú, Bohu milú obetu“ (Rim 12, 1). Službou kňazov sa završuje duchovná obnova veriacich v spojení s obetou Krista, jediného Prostredníka, ktorá sa ich rukami v mene celej Cirkvi prináša v Eucharistii nekrvavým a sviatostným spôsobom, kým nepríde sám Pán.¹³ K tomuto smeruje a tu nachádza naplnenie kňazská služba. Lebo táto služba, začínajúca sa hlásaním evanjelia, čerpá svoju silu a účinnosť z Kristovej obety a smeruje k tomu, aby „sa celá vykúpená obec, to jest zhromaždenie a spoločenstvo svätých, dávala Bohu ako univerzálna obeta Bohu skrze toho Velkňaza, ktorý tiež obetoval seba samého za nás vo svojom umučení, aby sme sa stali telom takej vznešenej Hlavy“.¹⁴

Teda cieľom kňazskej služby a života je sláva Boha Otca v Kristovi. A táto sláva spočíva v tom, že ľudia vedome, slobodne a vďačne prijímajú dielo, ktoré Boh uskutočnil v Kristovi, a dávajú ho najavo celým svojím životom. A tak, keď sa kňazi venujú modlitbe a poklone alebo hlásajú Božie slovo, alebo prinášajú eucharistickú obetu a vysluhujú ostatné sviatosti, alebo preukazujú ľuďom iné služby, pričiňujú sa tým o väčšiu Božiu slávu a zároveň povznášajú ľudí k Božiemu životu. Toto všetko plynie z Kristovho veľkonočného tajomstva a dovŕši sa slávnym príchodom Krista Pána, keď on sám odovzdá kráľovstvo Bohu a Otcovi.¹⁵

Postavenie kňazov vo svete

3. Kňazi, vyvolení spomedzi ľudí a ustanovení za zástupcov ľudí pred Bohom, aby prinášali dary a obety za hriechy,¹⁶ žijú s ostatnými ľuďmi ako s bratmi. Tak i Pán Ježiš, Boží Syn, ktorého ako človeka poslal Otec k ľuďom, prebýval medzi nami a chcel sa stať podobným svojim bratom vo všetkom, okrem hriechu.¹⁷ Jeho príklad nasledovali už svätí apoštoli a blahoslavený Pavol, učiteľ národov, „vybraný hlásať Božie evanjelium“ (Rim 1, 1), napísal, že sa stal pre všetkých všetkým, aby zachránil aspoň niektorých.¹⁸ Kňazi novej zmluvy sa síce svojim povolaním a vysviackou určitým spôsobom vyčleňujú spomedzi Božieho ľudu, ale nie aby sa od neho alebo od ktoréhokoľvek človeka oddeľovali, lež aby sa celkom zasvätili dielu, na ktoré ich povolal Pán.¹⁹ Nemohli by byť Kristovými služobníkmi, keby neboli svedkami a vysluhovateľmi iného života, než je tento pozemský, nemohli by však slúžiť ľuďom, keby sa odcudzili ich životu a prostrediu.²⁰ Sama ich činnosť si z osobitných dôvodov vyžaduje, aby sa nepripodobnili tomuto svetu,²¹ ale zároveň žiada, aby žili na tomto svete medzi ľuďmi, aby ako dobrí pastieri poznali svoje ovce a usilovali sa priviesť aj tie, ktoré nepatria do tohto ovčince, aby aj ony počúvali Kristov hlas, aby bolo jedno stádo a jeden pastier.²² Na dosiahnutie tohto cieľa veľmi pomáhajú tie čnosti, ktoré si ľudia právom cenia vo vzájomnom spolunažívaní, ako je dobrosrdečnosť, úprimnosť, statočnosť, stálosť, vytrvalá starostlivosť o

spravodlivosť, zdvorilosť a ostatné čnosti, ktoré odporúča apoštol Pavol slovami: „Napokon, bratia, myslite na všetko, čo je pravdivé, čo je cudné, čo je spravodlivé, čo je mravne čisté, čo je milé a čo má dobrú povesť, čo je čnostné a chválitebné!“ (Flp 4, 8).²³

DRUHÁ KAPITOLA

SLUŽBA KŇAZOV

I. Povinnosti kňazov

Kňazi - služobníci Božieho slova

4. Boží ľud sa zhromažďuje predovšetkým slovom živého Boha,²⁴ ktoré všetci právom žiadajú z úst kňazov.²⁵ Keďže nik nemôže byť spasený, ak prv neuveril,²⁶ prvou povinnosťou kňazov ako biskupových spolupracovníkov je všetkým hlásať Božie evanjelium,²⁷ aby plnili Pánov príkaz „Chodte do celého sveta a hlásajte evanjelium všetkému stvoreniu“ (Mk 16, 15)²⁸ a tak utvárali a zveľaďovali Boží ľud. Lebo slovom spásy sa v srdciach neveriacich roznečuje a v srdciach veriacich živí viera, ktorou spoločenstvo veriacich vzniká a rastie, podľa slov apoštola Pavla: „Teda viera je z hlásania a hlásanie skrze Kristovo slovo“ (Rim 10, 17). Kňazi sú teda zaviazaní zvestovať všetkým pravdu evanjelia,²⁹ ktorej sú sami účastní v Pánovi. Preto, či už svedectvom príkladného života vedú ľudí k oslave Boha,³⁰ alebo priamou kazateľskou činnosťou ohlasujú neveriacim Kristovo tajomstvo, či podávajú kresťanské pravdy v katechéze a vysvetľujú učenie Cirkvi, alebo sa usilujú rozoberať aktuálne problémy v Kristovom svetle, vždy majú učiť nie svoju múdrosť, ale slovo Božie a naliehavo vyzývať všetkých na obrátenie a svätosť.³¹ Kňazská kazateľská činnosť, v súčasných pomeroch neraz veľmi ťažká, nesmie vysvetľovať Božie slovo iba vo všeobecnosti a abstraktne, ale aby lepšie zaúčinkovala na mysle poslucháčov, má aplikovať večné pravdy evanjelia na konkrétne životné okolnosti.

A tak sa Božie slovo vysluhuje mnohorakým spôsobom, podľa rozdielnych potrieb poslucháčov a chariziem kazateľov. V nekresťanských krajinách alebo v nekresťanskom prostredí hlásaním evanjelia kňazi privádzajú ľudí k viere a k sviatostiam spásy.³² V samotnom kresťanskom spoločenstve - zvlášť medzi tými, ktorí prejavujú nedostatok vedomostí alebo viery vo veciach, na ktorých sa zúčastňujú - hlásanie slova sa stáva nutné na samo vysluhovanie sviatostí, lebo ide o sviatosti viery, ktorá sa rodí zo slova a ním sa živí.³³ To platí najmä o bohoslužbe slova pri slúžení svätej omše, v ktorej sa uskutočňuje nerozlučná jednota medzi ohlasovaním Pánovej smrti a vzkriesenia, a odpoveďou ľudu, ktorý počúva, a samotnou obetou, ktorou Kristus potvrdil novú zmluvu vo svojej krvi; na tejto obete majú veriaci účasť tak svojimi modlitbami, ako aj prijímaním sviatosti.³⁴

Kňazi - vysluhovatelia sviatostí a najmä Eucharistie

5. Boh, ktorý jediný je svätý a posväcovateľ, chcel si vziať za spoločníkov a spolupracovníkov ľudí, ktorí by ponížene pracovali v službách posväcovania. Kňazov teda vysviaca Boh

prostredníctvom biskupa, aby sa stali osobitným spôsobom účastnými na Kristovom kňazstve a konali pri posvätných úkonoch ako služobníci toho, ktorý skrze svojho Ducha neustále pre nás vykonáva svoju kňazskú službu v liturgii.³⁵ Kňazi krstom uvádzajú ľudí do Božieho ľudu. Sviatosťou pokánia zmierujú hriešnikov s Bohom a Cirkvou, olejom chorých poskytujú úľavu, a predovšetkým slúžením svätej omše sviatosťným spôsobom prinášajú Kristovi obeť. Ale ako to už za čias prvotnej Cirkvi svedčil svätý Ignác Mučeník,³⁶ kňazi sú pri vysluhovaní všetkých sviatostí mnohorakým spôsobom hierarchicky spojení s biskupom, a tak ho určitým spôsobom sprítomňujú v jednotlivých zhromaždeniach veriacich.³⁷

Ostatné sviatosti, ako aj všetky cirkevné služby a apoštolské diela úzko súvisia so svätou Eucharistiou a sú na ňu zamerané.³⁸ Veď najsvätejšia Eucharistia obsahuje celé duchovné dobro Cirkvi,³⁹ totiž samého Krista, nášho veľkonočného Baránka a živý chlieb, ktorý skrze svoje telo, oživené a oživujúce Duchom Svätým, dáva život ľuďom a tak ich pozyva a podnecuje, aby spolu s ním obetovali samých seba, svoje práce a všetky stvorené veci. Eucharistia sa preto javí ako prameň a vrchol všetkého hlásania evanjelia, keď katechumenov postupne privádzajú k účasti na Eucharistii a veriaci, už poznačení svätým krstom a birmovaním, sa prijímaním Eucharistie plne včleňujú do Kristovho tela. Eucharistické zhromaždenie je teda stredobodom spoločenstva veriacich, ktorému predsedá kňaz. Kňazi teda učia veriacich v obeť svätej omše prinášať božskú žertvu Bohu Otcovi a spolu s ňou dávať ako obeť aj svoj vlastný život. V duchu Krista Pastiera ich učia so skrúšeným srdcom predložiť svoje hriechy Cirkvi vo sviatosť pokánia tak, aby sa čím ďalej tým viac obracali k Pánovi a pamätali na jeho slová: „Robte pokánie, lebo sa priblížilo nebeské kráľovstvo“ (Mt 4, 17). Rovnako ich učia zúčastňovať sa na posvätných liturgických slávaníach takým spôsobom, aby sa aj pri nich povzniesli k úprimnej modlitbe. Privádzajú ich k čoraz dokonalejšiemu duchu modlitby, ktorý sa má pestovať cez celý život, podľa milostí a potrieb každého z nich. Pobádajú všetkých, aby si plnili svoje stavovské povinnosti, a pokročilejších, aby uskutočňovali evanjeliové rady spôsobom, ktorý zodpovedá každému z nich. Vychovávajú teda veriacich tak, aby mohli zo srdca spievať Pánovi chválospevy a duchovné piesne a ustavične za všetko dobrorečiť Bohu Otcovi v mene nášho Pána Ježiša Krista.⁴⁰

Chvály a vďaky, ktoré vzdávajú pri slávení Eucharistie, si kňazi rozširujú na rôzne hodiny dňa konaním posvätného ofícia, pri ktorom v mene Cirkvi vzývajú Boha za ľud, ktorý im bol zverený, ba za celý svet.

Dom modlitby, v ktorom sa slávi a uchováva najsvätejšia Eucharistia, v ktorom sa zhromažďujú veriaci a v ktorom sa na posilu a útechu veriacich uctieva prítomnosť Božieho Syna, nášho Spasiteľa, obetovaného za nás na obetnom oltári, má byť čistý a vhodný na modlitbu a posvätné obrady.⁴¹ Doň sú duchovní pastieri a veriaci pozvaní s vďakou odpovedať na dar toho, ktorý skrze svoju ľudskú prirodzenosť ustavične vlieva Boží život údom svojho tela.⁴² Kňazi nech sa starajú náležite pestovať liturgickú náuku a liturgické umenie, aby im zverené kresťanské spoločenstvá pomocou ich liturgickej služby čoraz dokonalejšie velebili Boha, Otca i Syna i Ducha Svätého.

Kňazi - vychovávateľa Božieho ľudu

6. Kňazi majú v medziach svojej právomoci podiel na poslaní Krista ako Hlavy a Pastiera, v mene biskupa zhromažďujú Božiu rodinu ako jednotne zmýšľajúce bratstvo a skrze Krista ju privádzajú v Duchu k Bohu Otcovi.⁴³ Na vykonávanie tejto služby, ako aj ostatných úloh sa kňazom udeľuje duchovná moc, daná na budovanie.⁴⁴ Pri budovaní Cirkvi sa kňazi musia k všetkým správať podľa Pánovho príkladu s nevšednou ľudskosťou. Nesmú však zaobchádzať s ľuďmi podľa ich chutí,⁴⁵ ale podľa požiadaviek kresťanského učenia a života, poučujúc ich, ba aj napomínajúc, ako svoje milované deti⁴⁶ podľa slov apoštola Pavla: „...naliehaj vhod i nevhod, usvedčuj, karhaj a povzbudzuj so všetkou trpezlivosťou a múdrosťou“ (2 Tim 4, 2).⁴⁷ Preto kňazom ako vychovávateľom vo viere pripadá úloha osobne alebo prostredníctvom iných sa starať, aby boli jednotliví veriaci vedení v Duchu Svätom k zvelaďovaniu svojho povolania podľa evanjelia, k úprimnej a čínorodej láske a k slobode, ktorou nás Kristus oslobodil.⁴⁸ Málo osožia ceremónie, čo ako pekné, a organizácie, čo ako prekvitajúce, ak nie sú schopné vychovávať ľudí k dosiahnutiu kresťanskej zrelosti.⁴⁹ Dospieť k takejto zrelosti im pomáhajú kňazi, keď ich učia, aby v udalostiach – tak vo významných, ako aj vo všedných – poznávali, čo si okolnosti vyžadujú a aká je Božia vôľa. Kresťanov majú ďalej vychovávať, aby žili nielen sami pre seba, ale podľa požiadaviek nového prikázania lásky, aby si navzájom pomáhali, každý podľa toho, aký dar milosti dostal,⁵⁰ a tak aby si všetci po kresťansky plnili svoje povinnosti v ľudskej spoločnosti.

A hoci sú kňazi zaviazaní službou voči všetkým, predsa zvlášť sú im zverení chudobní a slabší, s ktorými sám Pán prejavoval osobitnú spolupatričnosť⁵¹ a ktorým hlásať evanjelium sa považuje za znak mesiášskej činnosti.⁵² S mimoriadnou láskou sa kňazi majú venovať mladým, ale aj manželom a rodičom. Je želateľné, aby sa tieto skupiny priateľsky schádzavali a tak si mohli navzájom pomáhať žiť plnším kresťanským životom aj v neraz ťažkých podmienkach. Kňazi nech nezabúdajú, že všetci reholníci a všetky reholníčky, ako význačná zložka v Pánovom dome, si zasluhujú osobitnú pozornosť, aby sa duchovne zdokonaľovali na ošoh celej Cirkvi. Napokon nech najväčšiu starostlivosť venujú chorým a zomierajúcim, nech ich navštevujú a posilňujú v Pánovi.⁵³

Avšak úloha duchovného pastiera sa neobmedzuje iba na starosť o jednotlivých veriacich, ale osobitným spôsobom sa rozprestiera na utváranie opravdivého kresťanského spoločenstva.⁵⁴ Aby sa však náležite pestoval duch vzájomnosti a spoločenstva, musí v sebe zahŕňať nielen miestnu, ale aj všeobecnú Cirkev. A miestne spoločenstvo sa nemá starať iba o svojich veriacich, ale preniknuté misijnou horlivosťou, má pripravovať cestu ku Kristovi všetkým ľuďom. No zvlášť sú mu zverení katechumeni a neofyti, ktorých treba postupne vychovávať k poznaniu a osvojeniu si kresťanského života.

Budovať kresťanské spoločenstvo však vôbec nie je možné, ak nemá svoje korene a svoj stredobod v slávení najsvätejšej Eucharistie. Tu má teda mať svoj začiatok každá výchovná snaha o ducha spoločenstva. Ale aby slávenie Eucharistie bolo úprimné a dokonalé, musí privádzať k rozličným skutkom kresťanskej lásky a vzájomnej pomoci, ako aj k misijnej činnosti a k rozmanitým spôsobom vydávania kresťanského svedectva.

Okrem toho cirkevné spoločenstvo uplatňuje láskou, modlitbou, príkladom a skutkami pokánia pravé materstvo voči dušiam, ktoré treba priviesť ku Kristovi. Ono je totiž účinným nástrojom, ktorý ukazuje a uľahčuje cestu ku Kristovi a jeho Cirkvi tým, ktorí ešte neveria, a

veriacich zase povzbudzuje, pripravuje a posilňuje do duchovného boja.

Pri budovaní kresťanského spoločenstva sa kňazi nikdy nedávajú do služieb nejakej svetskej ideológie alebo strany, ale ako hlásatelia evanjelia a pastieri Cirkvi sa venujú duchovnému rastu Kristovho tela.

II. Vzťahy kňazov s inými

Vzťahy medzi biskupom a kňazmi

7. Všetci kňazi majú spolu s biskupmi účasť na jedinom a tom istom Kristovom kňazstve a účinkovaní, takže sama jednota svätenia a poslania si vyžaduje hierarchické spoločenstvo s biskupským stavom,⁵⁵ ktoré sa neraz výborne prejavuje v liturgickej koncelebrácii, a vyznávajú, že slávia eucharistické zhromaždenie (synaxis) v spojení s nimi.⁵⁶ Keďže kňazi dostali pri vysviacke dar Ducha Svätého, biskupi v nich majú nevyhnutných pomocníkov a poradcov v službe a úlohe učiť, posväcovať a spravovať Boží ľud.⁵⁷ Toto už od najstarších čias Cirkvi vytrvalo hlásajú liturgické dokumenty, keď slávnostne prosia Boha, žeby vyliat na vysviacaného kňaza „Ducha milosti a rozvážnosti, aby napomáhal a spravoval ľud čistým srdcom“,⁵⁸ ako bol Mojžišov duch prenesený na púšti na sedemdesiatich múdrych mužov,⁵⁹ takže potom mohol Mojžiš „s ich pomocou ľahko spravovať nescíselné zástupy ľudu“. ⁶⁰ Pre túto spoluúčasť na jedinom a tom istom Kristovom kňazstve a účinkovaní nech teda biskupi pokladajú kňazov za svojich bratov a priateľov⁶¹ a nech si všemožne dajú záležať na ich materiálnom a zvlášť duchovnom dobre. Lebo predovšetkým na biskupoch spočíva vážna zodpovednosť za svätosť ich kňazov.⁶² Preto nech sa s tou najväčšou starostlivosťou venujú stálej formácii svojho kňazstva.⁶³ Nech ich radi vypočujú, ba nech sa s nimi radia a vymieňajú si s nimi názory na požiadavky pastoračnej činnosti a otázky, ktoré sa týkajú záujmov diecézy. Aby sa to mohlo účinne uplatňovať, nech sa primerane dnešným podmienkam a potrebám⁶⁴ a vo forme a podľa predpisov, ktoré ustanoví cirkevné právo, zriadi kňazská rada, čiže senát⁶⁵ reprezentujúci kňazstvo, ktorý by mohol svojimi radami účinne pomáhať biskupovi pri správe diecézy.

Kňazi zas, majúc na zreteli plnosť kňazského svätenia, ktorému sa tešia biskupi, nech si v nich uctievať autoritu Krista, najvyššieho Pastiera. Nech sú teda so svojím biskupom zjednotení v úprimnej láske a poslušnosti.⁶⁶ Táto kňazská poslušnosť, preniknutá duchom spolupráce, má svoj základ práve v účasti na biskupovom účinkovaní, ktorej sa kňazom dostáva vysviackou a úradným cirkevným poverením (kánonickou misiou).⁶⁷

Jednota kňazov s biskupmi sa v dnešných časoch vyžaduje o to viac, že v našej dobe pre rozličné príčiny apoštolské podujatia nielen nadobúdajú mnohoraké formy, ale aj musia prekročiť rámec farnosti alebo diecézy. Preto nijaký kňaz nie je schopný plne uskutočniť svoje poslanie, ak pracuje sám a ak svoje sily nespája s ostatnými kňazmi pod vedením tých, ktorí stoja na čele Cirkvi.

Jednota a bratská spolupráca kňazov

8. Všetci kňazi, vysviackou ustanovení do kňazského (presbyterského) stavu, sú navzájom dôverne spojení sviatostným bratstvom. Osobitne však v diecéze, ktorej službe sa venujú pod vedením vlastného biskupa, tvoria jediné presbytérium. I keď sa zaoberajú rozličnými úlohami, predsa konajú jedinú kňazskú službu v prospech ľudí. Lebo všetci kňazi majú poslanie spolupracovať na tom istom diele, či už konajú farskú, alebo mimofarskú službu, či sa venujú vedeckému výskumu, alebo vyučovaniu, dokonca aj keď pracujú vlastnými rukami a majú podiel na osude samotných robotníkov, ako to uznala za dobré a schválila kompetentná cirkevná vrchnosť, a napokon či plnia iné apoštolské alebo na apoštolát zamerané práce. Veď všetci sledujú ten istý cieľ, to jest budovanie Kristovho tela. A na to sú najmä v našich časoch potrebné mnohoraké úlohy a nové adaptačné úpravy. Preto je veľmi dôležité, aby si všetci diecézni a rehoľní kňazi navzájom pomáhali a tak boli vždy spolupracovníkmi pravdy.⁶⁸ Každý z nich je teda spojený s ostatnými členmi tohto presbytéria osobitnými zväzkami apoštolskej lásky, služby a bratstva. To sa už od najstarších čias liturgicky naznačuje, keď sú kňazi, prítomní pri vysviacke, pozvaní vkladať ruky na vysviacaného spolu s biskupom svätiteľom alebo keď jedným srdcom koncelebrujú eucharistickú obeť. Každý kňaz je spojený so svojimi spolubratmi putom lásky, modlitby a všestrannej spolupráce. Takým spôsobom sa prejavuje tá jednota, ktorou chce mať Kristus svojich dokonale spojených v jedno, aby svet poznal, že Syn bol poslaný od Otca.⁶⁹ Preto starší nech sa k mladým správajú naozaj ako k bratom. Nech im pomáhajú v prvých kňazských aktivitách a starostiach. Nech sa usilujú pochopiť aj ich mentalitu, i keď je odlišná od ich vlastnej, a nech dobroprajne sledujú ich podujatia. Tak isto mladí nech majú v úcte vek a skúsenosti starších, nech sa s nimi radia o veciach týkajúcich sa pastoračných povinností a nech s nimi ochotne spolupracujú.

Kňazi, vedení bratským duchom, nech nezanedbávajú pohostinnosť,⁷⁰ nech pestujú dobročinnosť a spoločenstvo v pozemských dobrách⁷¹ a nech sa starajú najmä o chorých, zronených, preťažených prácou, osamotených, vyhnancov, ako aj o tých, ktorí znášajú prenasledovanie.⁷² Nech sa ochotne a s radosťou schádzajú, aby strávili aj chvíle duševného pookriatia, pamätajúci na slová, ktorými sám Pán pozýval unavených apoštolov: „Podte vy sami do ústrania na pusté miesto a trochu si odpočinite“ (Mk 6, 31). Okrem toho, aby kňazi našli vzájomnú oporu v rozvíjaní duchovného a intelektuálneho života, aby mohli lepšie spolupracovať vo svojej službe a vyhli sa prípadným nebezpečenstvám osamotenosti, nech sa medzi nimi napomáha určitý druh spoločného života alebo životného spoločenstva; to však môže nadobudnúť rozmanité formy, podľa rozličných osobných a pastoračných potrieb, ako prípadné spoločné bývanie, spoločný stôl, alebo aspoň časté a pravidelné kontakty. Treba mať ďalej vo veľkej úcte a starostlivo napomáhať združenia, ktoré podľa stanov schválených príslušnou cirkevnou vrchnosťou podporujú svätosť kňazov pri vykonávaní ich služby vhodným a náležite schváleným spôsobom života a bratskou pomocou a tak chcú byť osožní celému kňazskému stavu.

Nakoniec nech si kňazi na základe spoluúčasti na tom istom kňazstve uvedomujú svoju osobitnú zodpovednosť voči tým, ktorí majú nejaké ťažkosti. Nech im včas poskytnú pomoc, a keď treba, nech ich aj diskkrétne napomenú. Tým však, ktorí v niečom upadli, nech vždy preukazujú bratskú lásku a veľkodušnosť. Nech sa za nich vrúcne modlia k Bohu a nech sa k

nim stále správajú ako naozajstní bratia a priatelia.

Vzťahy kňazov k laikom

9. Hoci kňazi novej zmluvy vzhľadom na sviatosť posvätného stavu vykonávajú v Božom ľude a pre Boží ľud vznešenú a potrebnú úlohu otca a učiteľa, predsa sú zároveň spolu s ostatnými veriacimi učeníkmi Pána, Božou milosťou povolanými mať účasť na jeho kráľovstve.⁷³ Kňazi sú totiž ako bratia medzi bratmi⁷⁴ uprostred všetkých tých, ktorých znovuzrodila voda krstu, keďže sú údmi toho istého Kristovho tela, ktorého budovanie je zverené všetkým.⁷⁵

Kňazi majú vykonávať svoju úlohu predsedat' spoločenstvu takým spôsobom, aby nehľadeli na svoje záujmy, ale na záujmy Ježiša Krista,⁷⁶ aby spolupracovali s veriacimi laikmi a správali sa medzi nimi podľa príkladu Majstra, ktorý „neprišiel dať sa obsluhovať, ale slúžiť a položiť svoj život ako výkupné za mnohých“ (Mt 20, 28). Kňazi nech úprimne uznávajú a napomáhajú vážnosť a vlastné miesto laikov v poslaní Cirkvi. A nech si zo srdca vážia spravodlivú slobodu, ktorá v občianskej spoločnosti prislúcha všetkým. Nech si ochotne vypočujú laikov, bratsky berú do úvahy ich želania a nech uznávajú ich skúsenosti a kompetentnosť v rozličných odboroch ľudskej činnosti, aby spolu s nimi vedeli rozoznávať znamenia časov. Skúmajúc duchov, či sú z Boha,⁷⁷ nech so zmyslom pre vieru odkrývajú mnohoraké tak skromné, ako i významnejšie charizmy laikov, nech ich s radosťou uznávajú a bedlivo zveľadujú. Medzi rozličnými Božími darmi, ktoré sa u veriacych hojne vyskytujú, si iste zasluhujú zvláštnu pozornosť tie, ktoré nabádajú mnohých na vyšší duchovný život. ďalej nech kňazi s dôverou zverujú laikom úlohy v službe Cirkvi, ponechajúc im voľné pole činnosti, ba nech ich vhodne povzbudzujú, aby sa aj sami od seba ujali iniciatívy.⁷⁸

Napokon kňazi sú uprostred laikov na to, aby všetkých privádzali k jednote lásky: „Milujte sa navzájom bratskou láskou, predbiehajte sa vzájomne v úctivosti“ (Rim 12, 10). Im teda pripadá dávať do súladu rozličné stanoviská takým spôsobom, aby sa v spoločenstve veriacych nik necítil cudzo. Sú ochrancami všeobecného dobra, o ktoré sa starajú v mene biskupa, a zároveň sú rozhodnými zástancami pravdy, aby veriacych nezmietlo ako vietor hocijaké učenie.⁷⁹ Osobitnú starostlivosť majú venovať tým, ktorí prestali pristupovať k sviatostiam, ba možno aj odpadli od viery. Ako dobrí pastieri nech sa neprestanú snažiť priblížiť sa im.

Dbajúc na predpisy o ekumenizme,⁸⁰ nech nezabúdajú na bratov, ktorí nie sú s nami v úplnom cirkevnom spoločenstve.

Napokon nech pokladajú za sebe zverených aj všetkých, čo neuznávajú Krista ako svojho Spasiteľa.

Sami veriaci nech si zas uvedomujú podlžnosť voči svojim kňazom, a preto nech im preukazujú synovskú lásku ako svojim duchovným pastierom a otcom. Nech sa zúčastnia na starostiach svojich kňazov, nech im podľa možnosti pomáhajú modlitbou a skutkom, aby ľahšie prekonávali ťažkosti a účinnejšie plnili svoje úlohy.⁸¹

III. Rozmiestňovanie kňazov a kňazské povolania

Starostlivosť o celú Cirkev

10. Duchovný dar, ktorý kňazi dostali pri vysviacke, nepripravuje ich na nejaké obmedzené a úzko ohraničené poslanie, ale na veľmi široké a všeobecné poslanie spásy „až po samý kraj zeme“ (Sk 1, 8), pretože každá kňazská práca má účasť na univerzálnom rozsahu poslania, ktoré Kristus zveril apoštolom. Lebo Kristovo kňazstvo, na ktorom sa kňazi - presbyteri stali naozaj účastnými, je nevyhnutne zamerané na všetky národy i na všetky časy a neobmedzuje ho nijaké príbuzenské, národné ani vekové ohraničenia, ako sa to tajomným spôsobom naznačuje už predobrazom v Melchizedechovi.⁸² Nech teda kňazi majú na pamäti, že starosť o všetky cirkvi má byť vecou ich srdca. Preto kňazi diecéz, ktoré sú bohatšie na povolania, nech radi prejavujú ochotu účinkovať s dovolením alebo na výzvu vlastného ordinára v krajinách, misiách alebo dielach, trpiacich nedostatkom kňazských síl.

Okrem toho nech sa zrevidujú predpisy o včlenení do diecézy (inkardinácia) a o uvoľnení z diecézy (exkardinácia) takým spôsobom, aby toto prastaré ustanovenie zostalo v platnosti, ale aby lepšie zodpovedalo súčasným pastoračným potrebám. Avšak tam, kde si to vyžadujú apoštolské záujmy, nech sa umožní nielen vhodné rozmiestnenie duchovenstva, ale aj zriadenie osobitných pastoračných diel pre rozličné spoločenské skupiny v niektorých krajinách alebo národoch, prípadne kdekoľvek na svete. S tým cieľom je možné užitočne zakladať medzinárodné semináre, osobitné personálne diecézy alebo prelatury a iné podobné ustanovizne, do ktorých možno na spoločné dobro celej Cirkvi prideliť alebo inkardinovať kňazov, a to spôsobom, ktorý treba určiť pre každú ustanovizeň osobitne, pričom práva miestnych ordinárov musia vždy zostať nedotknuté.

Podľa možnosti nech však kňazi nie sú posielaní do nových krajín jednotlivo, najmä ak ešte dobre nepoznajú tamojší jazyk a zvyky, ale podľa príkladu Kristových učeníkov aspoň po dvoch alebo po troch,⁸³ aby si jeden druhému pomáhali. Rovnako je potrebné venovať starostlivosť ich duchovnému životu, ako aj ich duševnému a telesnému zdraviu. A nakoľko sa len dá, nech sa im pripraví také miestne a pracovné podmienky, ktoré vyhovujú osobitným danostiam každého z nich. Tak isto je veľmi užitočné, aby sa tí, ktorí sa chystajú k novým národom, usilovali nielen primerane poznať jazyk danej krajiny, ale aj čo najdokonalejšie si osvojiť psychologický a spoločenský svojráz ľudu, ktorému chcú skromne slúžiť, aby tak nasledovali príklad apoštola Pavla, ktorý mohol o sebe povedať: „Lebo hoci som slobodný voči všetkým, stal som sa sluhom všetkých, aby som čím viacerých získal. Pre Židov som sa stal akoby Židom, aby som získal Židov“ (1 Kor 9, 19 - 20).

Starosť o kňazské povolania

11. Pastier a biskup našich duší⁸⁴ ustanovil svoju Cirkev tak, aby ľud, ktorý si vyvolil a získal vlastnou krvou,⁸⁵ mal vždy, až do konca vekov, svojich kňazov, aby kresťania nikdy neboli ako ovce bez pastiera.⁸⁶ Apoštoli, ktorí poznali túto Kristovu vôľu, z vnuknutia Ducha Svätého pokladali za svoju povinnosť voliť vysluhovateľov, „ktorí budú schopní učiť aj iných“ (2 Tim 2, 2). Táto povinnosť patrí k samému kňazskému poslaniu: kňaz sa tak stáva účastným na starosti o celú Cirkev, aby Božiemu ľudu tu na zemi nikdy nechýbali robotníci.

Keďže však „kormidelník a cestujúci na lodi majú spoločné záujmy“,⁸⁷ je potrebné vychovávať všetok kresťanský ľud vo vedomí, že je jeho povinnosťou spolupracovať vrúcnyimi modlitbami, ako aj inými prostriedkami, ktoré má k dispozícii,⁸⁸ aby Cirkev vždy mala kňazov, ktorých potrebuje na plnenie svojho božského poslania. Predovšetkým samotní kňazi sa majú usilovať, aby službou slova a svedectvom vlastného života, v ktorom sa jasne prejavuje duch pokornej služby a pravá veľkonočná radosť, dávali veriacim spoznať vznešenosť a potrebu kňazstva. Nešetria nijakými námahami ani ťažkosťami, nech pomáhajú mladým, alebo aj starším, ktorých pokladajú za súcich na takú vážnu službu, aby sa riadne pripravovali, a tak ich raz biskup mohol povolať pri plnom rešpektovaní ich vonkajšej i vnútornej slobody. Za tým cieľom je veľmi užitočné starostlivé a múdre duchovné vedenie. Rodičia a učitelia a vôbec všetci, ktorých sa nejakým spôsobom týka výchova chlapcov a mladíkov, nech ich usmerňujú tak, aby si uvedomili starostlivosť Pána o svoje stádo, a berúc do úvahy potreby Cirkvi, boli ochotní na Pánovo volanie veľkodušne odpovedať s prorokom: „Hľa, tu som, pošli mňa!“ (Iz 6, 8). Avšak v nijakom prípade nemožno očakávať, že sa Pánov hlas, ktorý povoláva, dostane do uší budúceho kňaza nejakým mimoriadnym spôsobom. Skôr si ho možno uvedomiť a rozpoznať podľa znakov, podľa ktorých pozorní kresťania každodenne spoznávajú Božiu vôľu. A kňazi si majú tieto znamenia pozorne všímať.⁸⁹

Preto sa im vrelo odporúčajú tak diecézne, ako aj celonárodné Diela pre povolania.⁹⁰ V kázňach, pri katechéze a v časopisoch sa má jasne poukazovať na potreby miestnej, ako aj všeobecnej Cirkvi. Zmysel a vznešenosť kňazskej služby je potrebné postaviť do jasného svetla. Veď sa v nej spája obrovská zodpovednosť s toľkými radosťami; a najmä – ako učia cirkevní otcovia – možno ňou dať Kristovi zvrchované svedectvo lásky.⁹¹

TRETIA KAPITOLA

ŽIVOT KŇAZOV

I. Povolanie kňazov na dokonalosť

Povinnosť usilovať sa o dokonalosť

12. Sviatosťou vysviackou sa kňazi, služobníci Hlavy, stávajú podobnými Kristovi Kňazovi, aby ako spolupracovníci episkopátu budovali a stvárnňovali celé Kristovo telo, ktorým je Cirkev. Krstným zasvätením už síce prijali, ako všetci kresťania, znak a dar takeého vznešeného povolania a takej milosti, že napriek ľudskej slabosti⁹² môžu, ba aj sa majú usilovať o dokonalosť podľa Pánových slov: „Vy teda budte dokonalí, ako je dokonalý váš nebeský Otec“ (Mt 5, 48), ale z osobitného dôvodu sú povinní usilovať sa o túto dokonalosť, lebo sa vysviackou novým spôsobom zasvätili Bohu, stanúc sa tak živými nástrojmi Krista, večného Kňaza, aby mohli v priebehu časov pokračovať v jeho obdivuhodnom diele, ktoré nadprirodzenou účinnosťou obnovilo celé ľudské spoločenstvo.⁹³ Keďže teda každý kňaz svojím spôsobom koná v osobe samého Krista, dostáva sa mu aj osobitnej milosti, aby

službou ľudu, ktorý mu bol zverený, i všetkému Božiemu ľudu, mohol primeranejšie nasledovať dokonalosť toho, ktorého je zástupcom, a aby krehkosť ľudského tela nachádzala liek v svätosti toho, ktorý sa stal naším Velkňazom, „svätým, nevinným, nepoškvrneným, oddeleným od hriešnikov, povýšeným nad nebesia“ (porov. Hebr 7, 26).

Kristus, ktorého Otec posvätil, čiže konsekroval, a poslal na svet,⁹⁴ „vydal za nás seba samého, aby nás vykúpil z každej neprávosti a očistil si vlastný ľud, horlivý v dobrých skutkoch“ (Tit 2, 14), a tak skrze umučenie vošiel do svojej slávy.⁹⁵ Podobne kňazi, posvätení pomazaním Ducha Svätého a vyslaní od Krista, umŕtvujú v sebe skutky tela, úplne sa zasväcujú službe ľuďom a tak sa môžu rozvíjať v svätosti, ktorou ich obdaril Kristus, aby dosiahli stav dokonalého muža.⁹⁶

Vykonávajú službu Ducha a spravodlivosti,⁹⁷ upevňujú sa v duchovnom živote pod podmienkou, že sa nechávajú oživovať a viesť Kristovým Duchom. K životnej dokonalosti ich totiž privádzajú už samy každodenné posvätné úkony a celé ich účinkovanie v spoločenstve s biskupom a s ostatnými kňazmi. Samotná svätosť kňaza má zase veľký vplyv na účinnosť jeho pôsobenia. I keď Božia milosť môže uskutočňovať dielo spásy aj prostredníctvom nehodných služobníkov, predsa Boh spravidla radšej prejavuje svoje obdivuhodné skutky prostredníctvom tých, ktorí sa stali vnímavejšími na podnety a vedenie Ducha Svätého, takže pre svoje dôverné spojenie s Kristom a svätosť života môžu s apoštolom Pavlom povedať: „Už nežijem ja, ale vo mne žije Kristus“ (Gal 2, 20).

Preto tento posvätený cirkevný snem, aby mohol dosiahnuť svoje pastoračné ciele - vnútornú obnovu Cirkvi, šírenie evanjelia po celom svete a dialóg s moderným svetom -, naliehavo vyzýva všetkých kňazov, aby používali Cirkvou odporúčané účinné prostriedky⁹⁸ a tak sa usilovali o čoraz väčšiu svätosť, vďaka ktorej sa budú stávať čoraz vhodnejšími nástrojmi v službách Božieho ľudu.

Vykonávanie trojitého kňazského úradu si vyžaduje a podporuje svätosť

13. Kňazi dosiahnu svätosť im vlastným spôsobom, ak svedomito a neúnavne vykonávajú svoje povinnosti v Kristovom Duchu.

Keďže sú služobníkmi Božieho slova, každodenne čítajú a počúvajú Božie slovo, ktorému majú učiť iných. Ak sa ho zároveň usilujú uplatňovať u samých seba, stávajú sa zo dňa na deň dokonalejšími Pánovými učeníkmi, podľa slov apoštola Pavla Timotejovi: „Toto si vezmi k srdcu a tomuto ži, aby tvoj pokrok bol všetkým zrejmý. Dávaj pozor na seba a na učenie; buď v tom vytrvalý. Lebo ak si budeš takto počínať, zachrániš seba aj tých, čo ťa počúvajú“ (1 Tim 4, 15 - 16). Ak sa budú totiž usilovať vhodne podávať iným, o čom oni sami rozjímali („contemplata aliis tradere“),⁹⁹ prenikavejšie porozumejú „Kristovmu nevyspytateľnému bohatstvu“ (Ef 3, 8) a mnohotvárnej Božej múdrosti.¹⁰⁰ Budú si uvedomovať, že srdcia otvára Pán¹⁰¹ a že táto nesmierna moc nie je od nich, ale od Boha¹⁰² a pri samom hlásaní Božieho slova sa užšie spoja s Kristom Učiteľom a dajú sa viesť jeho Duchom. Takto spojení s Kristom budú mať účasť na Božej láske, ktorej tajomstvo, skryté od vekov,¹⁰³ sa zjavilo v Kristovi.

Kňazi ako vysluhovatelia svätých vecí najmä pri obete svätej omše osobitným spôsobom konajú v osobe Krista, ktorý vydal samého seba ako žertvu na posvätenie ľudí. Preto sa majú správať podľa toho, čo vysluhujú. A keďže slávia tajomstvo Pánovej smrti, nech sa snažia umŕtvovať svoje údy s ich nerestami a žiadostami.¹⁰⁴ V tajomstve eucharistickej obety, pri ktorej kňazi plnia svoje najdôležitejšie poslanie, sa neprestajne koná dielo nášho vykúpenia,¹⁰⁵ preto sa im vrelo odporúča, aby ju prinášali každodenne: veď eucharistická obeta je vždy úkonom Krista a Cirkvi,¹⁰⁶ i vtedy, keď na nej nemôžu byť prítomní veriaci. A tak kňazi tým, že sa spájajú s úkonom Krista Kňaza, každodenne sa celkom obetujú Bohu, a keď sa sýtia sa Kristovým telom, v hĺbke srdca majú účasť na láske toho, ktorý sa dáva za pokrm veriacim. Podobne sa úmyslom a láskou spájajú s Kristom, keď vysluhujú sviatosti. To uskutočňujú najmä pri sviatosti pokánia, ak ju vysluhujú s veľkou ochotou vždy, kedykoľvek ich o to veriaci odôvodnene požiadajú. Pri modlitbe liturgie hodín poskytujú hlas Cirkvi, ktorá zotrúva v modlitbe v mene celého ľudstva spolu s Kristom, ktorý „žije stále, aby sa za nich prihováral“ (Hebr 7, 25).

Láska Dobrého pastiera podnecuje kňazov, aby ako správcovia a pastieri Božieho ľudu dali aj život za svoje ovce¹⁰⁷ a boli pripravení priniesť i tú najväčšiu obeť, nasledujúc príklad tých kňazov, ktorí ani v dnešných časoch neváhali položiť svoj život. Keďže sú vychovávateľmi vo viere, oni sami vchádzajú s dôverou „do Svätyne skrze Ježišovu krv“ (Hebr 10, 19) a pristupujú k Bohu „s úprimným srdcom a v plnosti viery“ (Hebr 10, 22). Pred svojimi veriacimi prejavujú pevnú nádej,¹⁰⁸ aby mohli potešovať tých, ktorí sú v najrozličnejších súženiach, potechou, akou ich samých potešuje Boh.¹⁰⁹ Ako správcovia spoločenstva veriacich pestujú askézu vlastnú pastierovi duši: zriekajú sa pohodlia a nehľadajú svoj ošoh, ale ošoh mnohých, aby dosiahli spásu.¹¹⁰ Stále rastú v čoraz dokonalejšom vykonávaní pastoračnej činnosti, a keď treba, sú ochotní poduť sa na nové pastoračné metódy pod vedením Ducha lásky, ktorý veje, kam chce.¹¹¹

Jednota a harmónia života kňazov

14. Keďže v dnešnom svete majú ľudia množstvo povinností a doliehajú na nich rozmanité problémy, ktoré si musia často sami rýchlo riešiť, nezriedka sú vystavení nebezpečenstvu rozptýlenosti. I kňazov viažu a rozptyľujú mnohé služobné povinnosti, takže si nie bez úzkosti môžu klásť otázku, ako uviesť do súladu svoj vnútorný život s vonkajšou činnosťou. Tento životný súlad nemožno dosiahnuť len vonkajším usporiadaním kňazskej činnosti ani iba praktizovaním náboženských cvičení, čo ako osožných v tomto ohľade. Kňazi ho však môžu dosiahnuť, ak nasledujú vo vykonávaní svojej činnosti príklad Krista Pána, ktorého pokrmom bolo plniť vôľu toho, ktorý ho poslal dokončiť jeho dielo.¹¹²

Veď aby Kristus prostredníctvom Cirkvi neprestajne plnil Otcovu vôľu vo svete, pôsobí skrze svojich služobníkov, a preto vždy zostáva základom a zdrojom ich životného súladu. Kňazi dosiahnu svoj životný súlad tým, že sa budú spájať s Kristom v hľadaní Otcovej vôle a obetovať samých seba za stádo, ktoré im bolo zverené.¹¹³ A tak vo svojej činnosti sprítomňujúc Dobrého pastiera, nájdu v praktizovaní pastoračnej lásky stredobod kňazskej dokonalosti, ktorá zjednotí ich život a činnosť. Avšak pastoračná láska¹¹⁴ pramení

predovšetkým z eucharistickej obety, ktorá je preto centrom a základom celého kňazského života, takže kňazská duša sa usiluje v sebe odzrkadľovať, čo sa koná na obetnom oltári. To však možno dosiahnuť, len ak kňazi vnikajú modlitbou čoraz hlbšie do Kristovho tajomstva. Aby mohli tento životný súlad osvedčiť aj konkrétnym spôsobom, nech pri všetkých svojich podujatiach uvažujú, či sú v súlade s Božou vôľou,¹¹⁵ či sa zhodujú so zásadami evanjeliového poslania Cirkvi. Nemožno totiž oddeliť vernosť Kristovi od vernosti jeho Cirkvi. Aby sa kňazi nenamáhali nadarmo,¹¹⁶ pastoračná láska od nich vyžaduje pracovať vždy vo zväzku spoločenstva s biskupmi a s ostatnými bratmi v kňazstve. Ak sa budú riadiť týmito kritériami, nájdu jednotu svojho života v jednote poslania Cirkvi a zostanú zjednotení so svojím Pánom a skrze neho s Otcom v Duchu Svätom, aby mohli byť naplnení potechou a prekypovať radosťou.¹¹⁷

II. Osobitné duchovné požiadavky kňazského života

Pokora a poslušnosť

15. Spomedzi čností, ktoré sú najdôležitejšie v kňazskej službe, treba spomenúť vnútornú disponovanosť a ochotu nikdy nehládať svoju vôľu, ale plniť vôľu toho, ktorý ich poslal.¹¹⁸ Ved' Božie dielo, ktoré ich povolal uskutočňovať Duch Svätý,¹¹⁹ presahuje všetky ľudské sily a ľudskú múdrosť; lebo „čo je svetu slabé, vyvolil si Boh, aby zahanbil silných“ (1 Kor 1, 27). Vedomý si svojich slabostí, pravý Kristov služobník pracuje v poníženosti, hľadá, čo je milé Pánovi,¹²⁰ a akoby spútaný Duchom Svätým,¹²¹ dá sa vo všetkom viesť vôľou toho, ktorý chce spasiť všetkých ľudí. Túto vôľu môže nachádzať a plniť v každodenných okolnostiach, pokorne slúžiac všetkým, ktorých mu zveril Boh v úrade, ktorým bol poverený, a prostredníctvom rozmanitých životných udalostí.

Keďže kňazská činnosť je činnosťou samej Cirkvi, môže sa uskutočňovať jedine v hierarchickom spoločenstve celého tela. Pastoračná láska si vyžaduje, aby kňazi, pracujúc v tomto spoločenstve, poslušne zasvätili svoju vôľu službe Bohu a bratom, aby v duchu viery prijímali a v praxi uplatňovali nariadenia a odporúčania najvyššieho veľkňaza, vlastného biskupa, ako aj iných predstavených, ochotne obetovali všetko, i samých seba,¹²² v každej službe, ktorá je im zverená, i keby bola skromná a chudobná. Takýmto prístupom zachovávajú a upevňujú potrebnú jednotu so spolubratmi v službe a najmä s tými, ktorých Pán ustanovil za viditeľných správcov svojej Cirkvi, a spolupracujú na budovaní Kristovho tela, ktoré rastie činnosťou celého ústrojenstva.¹²³ Táto poslušnosť, ktorá vedie k zrelšej slobode Božích detí, si svojou podstatou vyžaduje, aby kňazi, ktorých vo vykonávaní ich služby láska podnecuje rozumne hľadať nové cesty na väčšie dobro Cirkvi, vedeli s dôverou informovať o svojich podujatiach a nástojčivo poukazovať na potreby spoločenstva, ktoré im je zverené, a aby boli vždy ochotní podriaďiť sa úsudku tých, ktorí majú hlavnú úlohu pri spravovaní Božej Cirkvi.

Touto zodpovednosťou, dobrovoľnou pokorou a poslušnosťou sa kňazi stávajú podobnými Kristovi, zmýšľajúc o sebe tak ako Ježiš Kristus, ktorý „zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhu, stal sa podobný ľuďom; a podľa vonkajšieho zjavu bol pokladaný za

človeka. Uponížil sa, stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži“ (Flp 2, 7 - 9) a touto poslušnosťou premohol a odčiniť Adamovu neposlušnosť, ako svedčí apoštol Pavol: „Lebo ako sa neposlušnosťou jedného človeka mnohí stali hriešnikmi, tak zasa poslušnosťou jedného človeka sa mnohí stanú spravodlivými“ (Rim 5, 19).

Prijať a vážiť si celibát ako milosť

16. Dokonalú a trvalú zdržanlivosť pre nebeské kráľovstvo, ktorú Kristus Pán odporúčal¹²⁴ a ktorú v priebehu storočí ochotne prijímali a chválitebne zachovávali i zachovávajú mnohí veriaci, Cirkev vždy považovala za osobitne vhodnú pre život kňazov. Ona je totiž znakom a vzpruhou pastoračnej lásky a význačným zdrojom duchovnej plodnosti vo svete.¹²⁵ Povaha kňazstva si ju síce sama osebe nevyžaduje, ako je zjavné z praxe prvotnej Cirkvi¹²⁶ a z tradície východných cirkví, v ktorých popri tých, ktorí si z daru milosti volia spolu so všetkými biskupmi zachovávať celibát, sú aj vynikajúci ženatí kňazi. Keď teda tento posvätný koncil odporúča cirkevný celibát, vôbec nemá v úmysle pozmeniť odlišnú disciplínu, ktorá legitímne platí vo východných cirkvách. Naopak, s láskou povzbudzuje tých, ktorí prijali kňazstvo v manželstve, aby vytrvali vo svätom povolaní a naďalej plne a veľkodušne venovali svoj život stádu, ktoré im bolo zverené.¹²⁷

Avšak celibát je pre kňazstvo z mnohých dôvodov primeraný. Ved' poslaním kňaza je celkom sa zasvätiť službe nového ľudstva, ktoré Kristus, víťaz nad smrťou, vzbudzuje svojím Duchom vo svete a ktoré neodvodzuje svoj pôvod „ani z krvi, ani z vôle tela, ani z vôle muža, ale z Boha“ (Jn 1, 13). Celibátom zachovávaným pre nebeské kráľovstvo¹²⁸ sa kňazi novým a vznešeným spôsobom zasväcujú Kristovi, ľahšie sa ho pridržajú nerozdeleným srdcom,¹²⁹ slobodnejšie sa v ňom a skrze neho venujú službe Bohu a ľuďom, nehatenejšie slúžia jeho kráľovstvu a dielu nadprirodzeného preporenia a tak sa stávajú schopnejšími prijať v širšom zmysle otcovstvo v Kristovi. Tak teda vyznávajú pred ľuďmi, že sa chcú venovať výlučne poslaniu, ktoré im bolo zverené, totiž zasubovať veriacich jedinému mužovi, Kristovi, a odovzdať mu ich ako čistú pannu,¹³⁰ pripomínať tým tajomné, Bohom ustanovené zasnúbenie, ktoré sa má stať plne zjavným v budúcnosti a pre ktoré jediným ženíchom Cirkvi je Kristus.¹³¹ Okrem toho sa stávajú živým znamením budúceho sveta, ktorý je vierou a láskou už teraz prítomný a v ktorom sa vzkriesení nebudú ani vydávať, ani ženiť.¹³²

Pre tieto dôvody, ktoré majú svoj základ v tajomstve Krista a v jeho poslaní, bol celibát sprvoti kňazom odporúčaný a neskôršie v latinskej Cirkvi zákonom uložený všetkým, ktorí majú byť povýšení do posvätného stavu. Tento posvätný cirkevný snem znovu schvaľuje a potvrdzuje uvedené uzákonenie, týkajúce sa kandidátov kňazstva, a má v Duchu Svätom plnú dôveru, že Otec štedro udelí dar celibátu, takého primeraného kňazstvu novej zmluvy, ak len oň pokorne a vrúcne prosia tí, ktorí majú sviatostnou vysviackou účasť na Kristovom kňazstve, ba i celá Cirkev. Okrem toho tento posvätný cirkevný snem vyzýva všetkých kňazov, ktorí, dôverujúc v Božiu milosť, podľa Kristovho príkladu dobrovoľne prijali posvätný celibát, aby mu boli veľkodušne a z celého srdca oddaní, verne v ňom vytrvali a vedeli si vážiť tento stav ako skvelý dar, ktorého sa im dostalo od Otca a ktorý Pán tak zjavne vyzdvihuje,¹³³ a aby si uvedomovali veľké tajomstvá, ktoré sa v ňom naznačujú a

uskutočňujú. Čím viac ľudí dnes pokladá dokonalú zdržanlivosť za nemožnú, tým poníženejšie a vytrvavejšie musia dnes kňazi prosiť spolu s Cirkvou o milosť vernosti – ktorá sa nikdy neodopiera tým, ktorí o ňu prosia –, používajúc pritom všetky nadprirodzené a prirodzené prostriedky, ktoré majú k dispozícii. Predovšetkým nech nezanedbávajú pridržať sa asketických zásad, potvrdených skúsenosťou Cirkvi, ktoré ani v súčasnom svete nie sú menej potrebné. Preto tento posvätný cirkevný snem prosí nielen kňazov, ale aj všetkých veriacich, aby si vážili vzácny dar kňazského celibátu a všetci sa modlili k Bohu, aby vždy štedro udeľoval tento vznešený dar svojej Cirkvi.

Dobrovoľná chudoba a postoj k svetu a pozemským dobrám

17. Udržiavaním priateľských a bratských stykov medzi sebou a s ostatnými ľuďmi majú kňazi možnosť naučiť sa vážiť si ľudské hodnoty a ceniť si stvorené dobrá ako Božie dary. Hoci žijú uprostred sveta, nech sú si vždy vedomí, že podľa slov nášho Pána a Majstra nie sú z tohto sveta.¹³⁴ Užívajúc teda veci tohto sveta, akoby ich neužívali,¹³⁵ môžu si nadobudnúť slobodu, ktorou, vymanení spod všetkých nezriadených starostí, stávajú sa vnímavými na Boží hlas v každodennom živote. Ovocím tejto slobody a vnímavosti je duchovná rozvážnosť, vďaka ktorej nachádzajú správny vzťah k svetu a pozemským hodnotám. Tento vzťah má pre kňazov veľký význam preto, lebo Cirkev plní svoje poslanie uprostred sveta, ako aj preto, lebo stvorené dobrá sú tiež potrebné na rozvoj ľudskej osoby. Nech sú teda kňazi povďační za všetko, čo im nebeský Otec poskytuje, aby mohli usporiadane žiť. Avšak vo svetle viery musia rozoznávať všetko, s čím prichádzajú do styku, aby sa naučili užívať dobrá podľa Božej vôle a odmietali to, čo je škodlivé ich poslaniu. Kňazi, ktorých podielom a dedičstvom je Pán (porov. Nm 18, 20), majú používať pozemské majetky jedine na tie ciele, na ktoré sú určené podľa učenia Krista Pána a cirkevných ustanovení.

Cirkevné majetky vo vlastnom zmysle nech kňazi spravujú podľa cirkevných zákonov, ako si to vyžaduje povaha veci, a nakoľko je to možné, za pomoci skúsených laikov. Nech ich vždy používajú na tie ciele, pre ktoré je Cirkev oprávnená vlastniť časné majetky, to jest na organizáciu bohoslužieb, na slušné zabezpečenie duchovenstva, ako aj na udržiavanie posvätných apoštolských a charitatívnych diel, najmä v prospech chudobných.¹³⁶ Majetok, ktorý si nadobudnú pri vykonávaní nejakej cirkevnej funkcie, nech kňazi, ako aj biskupi používajú v prvom rade na svoje slušné živobytie a na plnenie povinností svojho stavu. Čo však zvýši, nech venujú v prospech Cirkvi alebo na dobročinné ciele. Partikulárne práva pritom zostávajú nedotknuté.¹³⁷ Nech teda nemajú cirkevné funkcie kvôli zisku ani nech nepoužívajú dôchodky, ktoré z nich plynú, na obohatenie rodinného majetku.¹³⁸ Preto nech žiadnym spôsobom nelipnú srdcom na bohatstvách,¹³⁹ nech sa vystríhajú akejkoľvek honby za majetkom a nech sa svedomite vyhýbajú obchodovaniu každého druhu.

Naopak, sú pozvaní prijať dobrovoľnú chudobu, ktorou sa môžu stať zjavnejšie podobnými Kristovi a pohotovejšími na posvätnú službu. Veď Kristus, hoci bohatý, stal sa pre nás chudobným, aby sme sa jeho chudobou stali bohatými.¹⁴⁰ Aj apoštoli svojím príkladom dosvedčovali, že zadarmo prijatý Boží dar treba zadarmo dávať,¹⁴¹ a vedeli žiť aj v hojnosti,

aj sa uskromniť v nedostatku.¹⁴² Ale aj určité spoločné užívanie vecí na spôsob spoločenstva majetkov, ktoré sa vyzdvihuje v dejinách prvotnej Cirkvi,¹⁴³ výborne otvára cestu pastoračnej lásky. Týmto spôsobom života môžu kňazi chválitebne uviesť do praxe ducha chudoby, ktorý odporúča Kristus.

Nech sa teda kňazi aj biskupi vedení Pánovým Duchom, ktorý pomazal Spasiteľa a poslal ho hlásať evanjelium chudobným,¹⁴⁴ stráňa všetkého, čo by mohlo akýmkoľvek spôsobom odpudzovať chudobných, a nech viac než ostatní Kristovi učeníci odstránia zo svojich vecí všetku márnosť. Svoj príbytok nech si zariadia tak, aby sa nikomu nestal neprístupným a aby sa doň nikto, hoci skromnejšieho postavenia, neostýchal vstúpiť.

III. Pomôcky pre život kňazov

Prostriedky rozvíjajúce duchovný život

18. Aby mohli kňazi vo všetkých životných okolnostiach udržiavať spojenie s Kristom, okrem uvedomelého vykonávania svojej služby majú k dispozícii všeobecné i osobitné, nové i dávne prostriedky, ktoré Duch Svätý neprestajne vzbudzuje v Božom ľude a Cirkev odporúča, ba niekedy aj predpisuje¹⁴⁵ na posväcovanie svojich členov. Nad všetky duchovné pomôcky vynikajú tie úkony, pri ktorých sa veriaci sýtia Božím slovom z dvojitého stola Svätého písma a Eucharistie.¹⁴⁶ Nikto nepochybuje, aký veľký význam má ich stále používanie pre vlastné posväcovanie kňaza.

Vysluhovatelia sviatostnej milosti sa dôverne spájajú s Kristom Spasiteľom a Pastierom, keď s úžitkom pristupujú k sviatostiam, zvlášť k častej sviatostnej spovedi, ktorá veľmi napomáha potrebné obrátenie srdca k láske Otca milosrdenstiev, a keď sa na ňu pripravujú každodenným spytovaním svedomia. Vo svetle viery, živenej čítaním Svätého písma, majú možnosť pozorne hľadať znaky Božej vôle a podnety Božej milosti v rozličných životných udalostiach a tak čoraz pohotovejšie odpovedať na požiadavky svojho poslania, na ktoré sa podujali v Duchu Svätom. Obdivuhodný vzor takejto učenívosti nájdú vždy v Preblahoslavenej Panne Márii, ktorá sa pod vedením Ducha Svätého úplne zasvätila tajomstvu ľudského vykúpenia.¹⁴⁷ Nech si ju teda kňazi ctia a milujú, preukazujú jej synovsky oddanú nábožnú úctu ako matke najvyššieho a večného Kňaza, kráľovnej apoštolov a ochrankyni ich kňazskej služby.

Aby mohli verne plniť svoju službu, nech si dajú záležať na dennom rozhovore s Kristom Pánom pri návštevách a osobnom uctievaní najsvätejšej Eucharistie. Nech sa ochotne utiahnu na duchovné cvičenia a vysoko si vážia duchovné vedenie. Mnohorakým spôsobom, najmä osvedčenou rozjímavou modlitbou a inými druhmi modlitby, ktoré si slobodne volia, kňazi hľadajú a vrúcne prosia od Boha ducha pravej adorácie. Ním sa spolu s ľudom, ktorý im bol zverený, dôverne spájajú s Kristom, prostredníkom Nového zákona, takže môžu ako adoptívni synovia volať: „Abba, Otče!“ (Rim 8, 15).

Prehlbovanie vzdelania

19. Biskup pri posvätnom obrade vysviacky napomína kňazov, aby boli „zrelí vo vede“ a ich náuka bola „duchovným liekom pre Boží ľud“.148 Je potrebné, aby veda posvätného služobníka bola takisto svätá, pretože plynie zo svätého prameňa a sleduje posvätný cieľ. Kňaz ju čerpá predovšetkým z čítania a rozjímania Svätého písma,149 no výdatnú stravu nachádza aj v štúdiu svätých otcov a učiteľov, ako aj iných svedectiev cirkevnej Tradície. Okrem toho kňazi, aby vedeli dať vhodnú odpoveď na problémy, ktoré hýbu súčasným ľudstvom, majú dobre poznať dokumenty Učiteľského úradu Cirkvi, najmä akty koncilov a rímskych pápežov, a konzultovať s najlepšimi a osvedčenými teologickými autormi. Keďže v našich časoch ľudská vzdelanosť i posvätné náuky zaznamenávajú nebyvalý pokrok, kňazom sa odporúča, aby primeraným spôsobom neprestajne zdokonaľovali svoje teologické i všeobecné vedomosti a tak sa vhodnejšie pripravili na dialóg so svojimi súčasníkmi. Aby sa kňazi mohli lepšie venovať štúdiu a aby si čím účinnejšie osvojili metódy šírenia evanjelia i apoštolátu, nech sa im so všetkou starostlivosťou zabezpečia primerané pomôcky, ako je organizovanie kurzov a kongresov podľa podmienok jednotlivých krajín, zakladanie stredísk na pastoračné štúdiá, zriaďovanie knižníc a vhodné usmerňovanie štúdií schopnými osobnosťami. Okrem toho biskupi majú jednotlivo alebo spoločne uvažovať o tom, ako čo najvhodnejšie zariadiť, aby sa všetci ich kňazi v stanovených lehotách, ale najmä niekoľko rokov po vysviacke150 mohli zúčastňovať na kurzoch, kde by sa im poskytla možnosť zdokonaľiť sa v pastoračných metódach a teologických znalostiach, ako aj posilniť sa v duchovnom živote a navzájom si so spolubratmi vymeniť apoštolské skúsenosti.151 Takými to a podobnými primeranými prostriedkami nech sa venuje osobitná starostlivosť aj novovymenovaným farárom a tým, ktorí sú určení na novú pastoračnú činnosť alebo posielaní do inej diecézy, prípadne k inému národu. Napokon sa biskupi majú postarať o to, aby sa niektorí kňazi venovali dôkladnejšiemu štúdiu posvätných náuk a tak aby nikdy nechýbali súci učelia na výchovu klerikov a aby si iní kňazi a veriaci mohli osvojiť potrebné vedomosti, aby sa tak podporoval zdravý rozvoj teologických vied, ktorý Cirkev nutne potrebuje.

Spravodlivá odmena

20. Kňazi, ktorí sa plne venujú Božej službe, si za plnenie zverených úloh zaslужujú spravodlivú odmenu, „lebo robotník si zaslúži svoju mzdu“ (Lk 10, 7),152 a preto, lebo „tak nariadil aj Pán tým, čo zvestujú evanjelium, aby žili z evanjelia“ (1 Kor 9, 14). Preto ak by inak nebolo postarané o spravodlivú odmenu kňazov, sami veriaci majú povinnosť starať sa o to, aby im zabezpečili primerané prostriedky na dôstojné a slušné živobytie, keďže kňazi pracujú pre ich dobro. Úlohou biskupov je upozorniť veriacich na túto ich povinnosť a postarať sa – každý samostatne pre svoju diecézu, alebo ešte lepšie viacerí vedno na spoločnom území –, aby sa stanovili predpisy, ktorými by sa náležite zabezpečilo slušné živobytie tým, ktorí vykonávajú alebo vykonávali nejakú prácu v službách Božieho ľudu. Odmena, ktorú má každý dostávať, nech je v základe rovnaká pre všetkých nachádzajúcich sa v tých istých okolnostiach – berúc však do úvahy povahu samého úradu, ale aj miestne a časové podmienky –, nech zodpovedá ich postaveniu a okrem toho nech kňazom umožňuje

nielen zabezpečiť náležitý plat tým, ktorí im poskytujú svoje služby, ale aj možnosť osobne pomôcť tým, ktorí sú v núdzi, lebo túto službu chudobným si Cirkev už od začiatku vždy vysoko vážila. Táto odmena má byť ďalej taká, aby umožnila kňazom venovať potrebný a dostatočný čas na každoročnú dovolenku; a biskupi musia dbať o to, aby kňazi mali na ňu možnosť.

Hlavný dôraz treba istotne klásť na službu, ktorú posvätní služobníci vykonávajú. Preto nech sa zanechá systém takzvaných benefícií, alebo aspoň nech sa zreformuje takým spôsobom, aby sa benefícia - čiže právo na dôchodky spojené s úradom na základe dotácie - pokladala za druhoradú, a prvoradé miesto nech sa právne pripisuje samej cirkevnej službe (officium ecclesiasticum), pod ktorou sa má odteraz rozumieť akákoľvek úloha udelená na plnenie duchovného cieľa.

Spoločenský fond a sociálne zabezpečenie

21. Treba mať vždy na zreteli príklad veriacich prvotnej Cirkvi v Jeruzaleme, kde „všetko mali spoločné“ (Sk 4, 32) a „rozdeľovalo sa každému podľa toho, kto ako potreboval“ (Sk 4, 35). Preto je nanajvýš vhodné, aby aspoň v krajinách, kde vydržiavanie duchovenstva závisí úplne alebo z veľkej časti od príspevkov veriacich, zbierala prostriedky venované na tento cieľ nejaká diecézna ustanovizeň, ktorú spravuje biskup za pomoci delegovaných kňazov, a kde sa to ukazuje užitočné, aj laikov, skúsených v ekonómii. Taktiež je želateľné, aby sa okrem toho podľa možnosti zriadil v jednotlivých diecézach alebo krajinách spoločný fond, z ktorého by mohli biskupi urobiť zadost' ďalším záväzkom voči osobám, ktoré poskytujú Cirkvi svoje služby, a napomáhať rozličné potreby diecézy; aby zámožnejšie diecézy z neho mohli pomáhať chudobnejším a tak hojnosť jedných prekonávala nedostatok druhých.¹⁵³ Aj tento spoločný fond sa má skladať predovšetkým z príspevkov veriacich, ale takisto z iných zdrojov, zákonite vymedzených.

Okrem toho v štátoch, kde ešte nie je primerane zorganizovaná sociálna starostlivosť o duchovenstvo, nech sa biskupské konferencie postarajú, aby sa zriadili - vždy v súlade s cirkevnými a občianskymi zákonmi - diecézne ustanovizne, ustanovizne pre viaceré diecézy alebo aby sa založila organizácia pre celé územie, ktorými by sa pod dozorom hierarchie dostatočne zaistila náležitá zdravotná prevencia a opatera kňazov, ako aj ich primerané zabezpečenie v prípade choroby, práceneschopnosti alebo staroby. Takto založenú ustanovizeň nech kňazi podporujú v duchu solidarnosti so spolubratmi, ujímajúc sa ich v ich ťažkostiach.¹⁵⁴ Nech pritom berú do úvahy, že takto môžu bez úzkosti o budúcnosť nehatene praktizovať chudobu v duchu evanjelia a plne sa venovať práci na spáse duší. Tí však, ktorých sa to týka, nech sa pričinia, aby sa tieto ustanovizne združovali aj v medzinárodnom rámci a tak sa väčšmi upevnili a rozšírili.

Záver a povzbudenie

22. Tento posvätný cirkevný snem má na zreteli radosti kňazského života, no nemôže obísť ani ťažkosti, ktorým musia kňazi čeliť v súčasných životných okolnostiach. Vie aj to, ako

veľmi sa menia hospodárske a spoločenské podmienky, ba aj ľudské správanie, ako i to, akým zmenám podlieha hierarchia hodnôt v úsudku ľudí. Preto sa služobníci Cirkvi a neraz aj samotní veriaci cítia v súčasnom svete akosi cudzo a s úzkosťou sa pýtajú, akými vhodnými prostriedkami a slovami by s ním mohli komunikovať. Nové prekážky, ktoré sa stavajú viere do cesty, zdanlivá neplodnosť doterajšieho úsilia, ako aj skúsenosť trpkkej osamelosti by ich mohla vystaviť nebezpečenstvu malomyselnosti.

Zostáva však pravdou, že svet - aj ten, ktorý je dnes zverený láske a starostlivosti duchovných pastierov - Boh natoľko miloval, že dal zaň svojho jednorodného Syna.¹⁵⁵ Veď tento svet, spútaný síce mnohými hriechmi, ale aj obdarený nemalými schopnosťami, poskytuje Cirkvi živé kamene,¹⁵⁶ z ktorých sa buduje Boží príbytok v Duchu Svätom.¹⁵⁷ A ten istý Duch Svätý, medzitým čo pobáda Cirkev, aby otvárala nové cesty priblíženia sa k súčasnému svetu, a zároveň vnuká a napomáha aj primerané prispôsobovanie kňazskej služby.

Nech kňazi nezabúdajú, že nikdy nie sú sami vo vykonávaní svojej činnosti, lebo ich oporou je všemohúca Božia moc. Nech sa spoliehajú na Krista, ktorý ich povolal mať účasť na svojom kňazstve, a nech sa s úplnou dôverou venujú svojej službe vo vedomí, že Boh má moc rozhodnúť ich lásku.¹⁵⁸ Nech nezabúdajú, že majú po boku bratov v kňazstve, ba i veriacich celého sveta. Nech všetci kňazi spolupracujú na uskutočnení Božieho plánu spásy, to jest Kristovho tajomstva, tajomstva od vekov skrytého v Bohu,¹⁵⁹ ktoré sa iba postupne uskutočňuje súčinnosťou rozličných služieb na budovaní Kristovho tela, kým sa nenaplní miera jeho rastu. To všetko však možno poznať predovšetkým vierou, keďže je to skryté spolu s Kristom v Bohu.¹⁶⁰ Áno, vodcovia Božieho ľudu sa musia dať viesť vierou, nasledujúc príklad veriaceho Abraháma, ktorý „s vierou poslúchol, keď bol povolaný, aby šiel na miesto, ktoré mal dostať ako dedičstvo; išiel a ani nevedel, kam ide“ (Hebr 11, 8). Vysluhovateľ Božích tajomstiev sa naozaj môže pripodobniť rozsievateľovi, o ktorom hovorí Pán: „či spí alebo vstáva, v noci či vo dne, semeno klíči a rastie a on ani o tom nevie“ (Mk 4, 27). Napokon, keď Pán Ježiš povedal: „Dúfajte, ja som premohol svet!“ (Jn 16, 33), tým ešte nesľúbil svojej Cirkvi dokonalé víťazstvo na tomto svete. A posvätný cirkevný snem sa teší, že zem, do ktorej bolo zasiate semeno evanjelia, prináša teraz na mnohých miestach úrodu pôsobením Pánovho Ducha, ktorý naplňa celú zem a ktorý v srdciach mnohých kňazov a veriacich vzbudil pravého misijného ducha. Za to všetko posvätný cirkevný snem čo najúprimnejšie ďakuje kňazom celého sveta: „A tomu, ktorý mocou, čo v nás pôsobí, je schopný okrem tohto všetkého urobiť oveľa viac, ako prosíme alebo chápeme, tomu sláva v Cirkvi a v Kristovi Ježišovi po všetky pokolenia na veky vekov“ (Ef 3, 20 - 21).

Všetko, čo je v celku i v jednotlivostiach ustanovené v tomto dekréte, odobrili otcovia posvätného koncilu. A my to apoštolskou mocou, ktorú sme dostali od Krista, spolu s ctihodnými otcami v Duchu Svätom schvaľujeme, nariaďujeme a ustanovujeme. A prikazujeme, aby sa toto koncilové ustanovenie uverejnilo na Božiu slávu.

V Ríme pri svätom Petrovi 7. decembra 1965

Pavol, biskup Katolíckej cirkvi

(Nasledujú podpisy koncilových otcov.)

—

POZNÁMKY:

* Pojmy kňaz a presbyter sú v slovenčine v hovorovej reči i odbornej literatúre významovo totožné. Všeobecne zaužívanější je pojem kňaz a jeho odvodeniny (kňazstvo, kňazský stav, kňazský seminár, kňazská vysviacka). V určitých kontextoch sa používa aj pojem presbyter a odvodeniny (presbytérium – zhromaždenie kňazov diecézy, presbyterát – kňazský stav). V slovenskom preklade tohto dokumentu sa uplatňujú oba tieto pojmy. Latinský pojem presbyter vzhľadom na zaužívané vnímanie vo väčšine prípadov prekladáme pojmom kňaz, pri špecifikácii druhého stupňa posvätného stavu aj výrazom presbyter.

1 DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnej liturgii Sacrosanctum concilium: AAS 56 (1964), s. 97 a nasl.; dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, AAS 57 (1965), s. 5 a nasl.; dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus: AAS 58 (1966), s. 673 a nasl.; dekrét o kňazskej formácii Optatam totius: AAS 58 (1966), s. 713 a nasl.

2 Porov. Mt 3, 16; Lk 4, 18; Sk 4, 27; 10, 37.

3 Porov. 1 Pt 2, 5 a 9.

4 Porov. 1 Pt 3, 15.

5 Porov. Sk 19, 10; DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 35: AAS 57 (1965), s. 40 – 41.

6 Porov. TRIDENTSKÝ KONCIL, XXIII. sesia, cap. I a kán. 1: Denz. 957 a 961 (1764 a 1771).

7 Porov. Jn 20, 21; DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 18: AAS 57 (1964), s. 21 – 22.

8 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 28: AAS 57 (1965), s. 33 – 36.

9 Porov. tamže.

10 Porov. Pontificale Romanum, „De ordinatione presbyterorum“, prefácia. Tieto slová sa nachádzajú už v Sacramentarium Veronensis: ed. L. C. Möhlberg, Roma 1956, s. 122; ako i v Missale Francorum, ed. L. C. Möhlberg, Roma 1957, s. 9; tiež v Liber Sacramentorum Romanae Ecclesiae: ed. L. C. Möhlberg, Roma 1960, s. 25; taktiež aj v Pontificale romano-germanicum. ed. Vogel – Elze, Città del Vaticano 1963, I, s. 34.

11 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 10: AAS 57 (1965), s. 14 – 15.

12 Porov. Rim 15, 16 gr.

13 Porov. 1 Kor 11, 26.

14 SV. AUGUSTÍN, De civitate Dei, 10, 6: PL 41, 284.

15 Porov. 1 Kor 15, 24.

16 Porov. Hebr 5, 1.

17 Porov. Hebr 2, 17; 4, 15.

18 Porov. 1 Kor 9, 19 - 23 vg.

19 Porov. Sk 13, 2.

20 „Túto snahu o náboženskú a mravnú dokonalosť čím ďalej tým viac podnecujú aj vonkajšie okolnosti, v ktorých Cirkev žije. Cirkev totiž nemôže zostať nečinná a ľahostajná uprostred zmien tohto sveta, ktoré mnohorakým spôsobom ovplyvňujú a podmieňujú jej praktické správanie. Veď každý vie, že Cirkev nie je odlúčená od sveta, ale žije v ňom. Preto jej synovia a dcéry sú pod jeho vplyvom a vedením, prijímajú jeho kultúru, rešpektujú zákony, osvojujú si jeho zvyky. Tento úzky vzťah Cirkvi k ľudstvu ju neprestajne stavia pred ťažké problémy, ktoré zvlášť dnes sú veľmi vážne... V tejto veci apoštol národov takto napomína kresťanov svojej doby: ‚Neťahajte jarmo s neveriacimi! Veď akú účasť má spravodlivosť na nepravosti?! Alebo čo má spoločné svetlo s tmou?!... Aký podiel má veriaci s neveriacim?!‘ (2 Kor 6, 14 - 15). Práve preto súčasní cirkevní vychovávatelia a učitelia majú pripomínať katolíckej mládeži jej celkom mimoriadne postavenie a z toho vyplývajúcu povinnosť žiť v tomto svete, lenže nie podľa ducha tohto sveta, ale podľa už spomenutej modlitby Ježiša Krista za svojich učeníkov: ‚Neprosím, aby si ich vzal zo sveta, ale aby si ich ochránil pred Zlým. Nie sú zo sveta, ako ani ja nie som zo sveta‘ (Jn 17, 15 - 16). A o to isté prosí aj Cirkev.

Ale odlišnosť ešte neznamená oddelenosť ani nevšímavosť, ani strach, ani pohrdanie. Lebo ak sa Cirkev odlišuje od sveta, nestavia sa proti nemu, skôr sa s ním spája“: PAVOL VI., encyklika *Ecclesiam suam*, 6. augusta 1964: AAS 56 (1964), s. 627 a 638.

21 Porov. Rim 12, 2.

22 Porov. Jn 10, 14 - 16.

23 Porov. SV. POLYKARP, List Filipanom, VI, 1: „A kňazi nech sú ochotní súcitiť, milosrdní voči všetkým, nech naprávajú omyly, navštevujú všetkých chorých, nech nezanedbávajú vdovy, siroty a chudobných, ale nech sa vždy starajú dobre robiť pred Bohom a pred ľuďmi, nech sa chránia každého hnevu, nadržovania komukoľvek, nespravodlivého súdu, nech im je cudzie každé lakomstvo, nech nie sú voči nikomu ľahkoverní ani nie pritvrdí v súdoch, nezabúdajúc, že všetci sme hriešni“: ed. F. X. Funk, *Patres apostolici*, I, s. 273.

24 Porov. 1 Pt 1, 23; Sk 6, 7; 12, 24. „Ohlasovali (apoštoli) slovo pravdy a zrodili cirkvi“: SV. AUGUSTÍN, *In Ps.*, 44, 23: PL 36, 508.

25 Porov. Mal 2, 7; 1 Tim 4, 11 - 13; 2 Tim 1, 9.

26 Porov. Mk 16, 16.

27 Porov. 2 Kor 11, 7; O kňazoch platí aj to, čo sa hovorí o biskupoch, pretože sú biskupovými spolupracovníkmi. Porov. *Statuta Ecclesiae antiqua*, 3 (ed. Ch. Munier, Paris 1960, s. 79); *Decretum Gratiani*, C. 6, D. 88 (ed. Friedberg, I, 307); TRIDENTSKÝ KONCIL, V. sesia, dekrét 2 o čítaní a kázaní Svätého písma, 9 (COD, ed. Herder, Romae 1962, s. 645); XXIV. sesia, dekrét o reforme, kán. 4 (s. 739); DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 25: AAS 57 (1965), s. 29 - 31.

28 Porov. *Constitutiones apostolorum*, II, 26, 7: „(Kňazi) nech sú učiteľmi Božej náuky, keďže aj Pán nás poslal, hovoriac: Chodte a učte atď.“: ed. F. X. Funk, *Didascalia et*

constitutiones apostolorum, I, Paderborn 1905, s. 105. – Sacramentarium Leonianum a iné „sakramentária“ až po Pontificale Romanum, prefácia kňazskej vysviacky: „Hac providentia, Domine, Apostolis Filii tui Doctores fidei comites addisti, quibus illi orbem totum secundis praedicatoribus (vel: praedicationibus) impleverum“ (Vo svojej prozreteľnosti, Pane, si apoštolom svojho Syna dal za spolupracovníkov učiteľov viery, ktorými apoštoli ako druhými ohlasovali (res. hlásaním) naplnili celý svet.) – Liber Ordinum liturgiae mozarabicae, prefácia pri kňazskej vysviacke: „Doctor plebium et rector subiectionum, teneat ordinate catholicam fidem, et cunctis annuntiet veram salutem.“ (Učiteľ ľudu a predstavený podriadených nech udržuje riadnu katolícku vieru a nech všetkým hlása pravú spásu): ed. M. Férotin, Le Liber Ordinum en usage dans l' Eglise wisigothique et mozarabe d'Espagne: Monumenta Ecclesiae liturgica, vol. V, Paris 1904, col. 55, lin. 4 – 6.

29 Porov. Gal 2, 5.

30 Porov. 1 Pt 2, 12.

31 Porov. obrad kňazskej vysviacky v alexandrijskej jakobitskej cirkvi: „... Congrega populum tuum ad verbum doctrinae, quemadmodum nutrix, quae fovet filios suos.“ „Zhromaždi svoj ľud na poučovanie slovom, ako pestúnka, ktorá sa stará o svoje deti.“: H. Denzinger, Ritus Orientalium, II, Würzburg 1863, s. 14.

32 Porov. Mt 28, 19; Mk 16, 16; TERTULIÁN, De baptismo, 14, 2 (Corpus Christianorum, Series latina, I, s. 289, 11 – 13); SV. ATANÁZ, Adv. Arianos, 2, 42: PG 26, 237AB; SV. HIERONYM, In Matth. 28, 19: PL 26, 226D: „Najprv učia všetky národy a potom ich zvlažujú vodou. Lebo telo nemôže prijať sviatosť krstu prv, než by duša prijala pravdu viery“; SV. TOMÁŠ, Expositio primae decretalis, § 1: „Náš Spasiteľ, posielajúc učeníkov kázať, uložil im tri veci. Po prvé, aby učili vo viere; po druhé, aby veriacich zvlažovali sviatosťami“: ed. Marietti, Opuscula theologica, Taurini – Romae, 1954, 1138.

33 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii Sacrosanctum concilium, 35, 2: AAS 56 (1964), s. 109.

34 Porov. tamže, 33, 35, 48, 52, s. 108 – 109, 113, 114.

35 Porov. tamže, 7, s. 100 – 101; PIUS XII., encyklika Mystici corporis, 29. júna 1943: AAS 35 (1943), s. 230

36 SV. IGNÁC MUČENÍK, Smyrn., 8, 1 – 2: ed. F. X. Funk, s. 240; Constitutiones apostolorum VIII, 12, 3: ed. F. X. Funk, s. 496; VIII, 29, 2, tamže, s. 532.

37 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 28: AAS 57 (1965), s. 33 – 36.

38 „Eucharistia je akoby korunou duchovného života a cieľom všetkých sviatostí“: SV. TOMÁŠ, Summa theol., III, q. 73, a. 3 c; porov. Summa theol., III, q. 65, a. 3 c.

39 Porov. SV. TOMÁŠ, Summa theol., III, q. 65, a. 3 ad 1; q. 79, a. 1 c, et ad 1.

40 Porov. Ef 5, 19 – 20.

41 Porov. SV. HIERONYM, Epist., 114, 2: „... aj posvätné kalichy a sväté závoje, ako aj ostatné veci patriace k uctievaniu Pánovho umučenia, treba si uctievať tak vznešene ako telo a krv Pána pre ich vzťah k jeho telu a krvi“: PL 22, 934. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii Sacrosanctum concilium, 122 – 127: AAS 56 (1964), s. 130 – 132.

- 42 „Okrem toho nech nezanedbávajú denne navštevovať Najsvätejšiu sviatosť, ktorá má byť uchovávaná v kostoloch s tou najväčšou úctou a na zvlášť význačnom mieste podľa liturgických predpisov, pretože táto návšteva je prejavom vďačnosti, znakom lásky a povinnosťou podľžnej poklony voči tam prítomnému Kristovi Pánovi“: PAVOL VI., encyklika *Mysterium fidei*, 3. septembra 1965: AAS 57 (1965), s. 771.
- 43 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965), s. 33 - 36.
- 44 Porov. 2 Kor 10, 8; 13, 10.
- 45 Porov. Gal 1, 10.
- 46 Porov. 1 Kor 4, 14.
- 47 Prov. Didascalia, II, 34, 3; II, 46, 6; II, 47, 1; *Constitutiones apostolorum*, II, 47, 1: ed. F. X. Funk, *Didascalia et constitutiones*, I, s. 116, 142 a 143.
- 48 Porov. Gal 4, 3; 5, 1 a 13.
- 49 Porov. SV. HIERONYM, *Epist.*, 58, 7: „Komuže osoží, ak sa steny skvejú skvostami, ale Kristus umiera v chudobných?“, PL 22, 548.
- 50 Porov. 1 Pt 4, 10 a nasl.
- 51 Porov. Mt 25, 34 - 45.
- 52 Porov. Lk 4, 18.
- 53 Mohli by sa spomenúť aj iné skupiny, napr. emigranti, kočovníci atď. O nich je reč v dekréte Druhého vatikánskeho koncilu o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi *Christus Dominus*.
- 54 Porov. Didascalia, II, 59, 1 - 3: „Pri poučovaní prikazuj veriacim a napomínaj ich, aby navštevovali kostol a aby nikdy nechýbali, ale sa vždy schádzavali a neúčastou neukracovali Cirkev a nezmenšovali Kristovo telo a jeho údy... Teda keďže ste údy Kristove, neoddeľujte sa vy sami od Cirkvi tým, že sa neschádzate. Lebo podľa prislúbenia máte za hlavu Krista, ktorý je prítomný a spojený s vami. Teda neopúšťajte sa vy sami, nepozbavujte Spasiteľa jeho údov, netrhajte a nerozptyľujte jeho telo...“: ed. F. X. Funk, I, s. 170; PAVOL VI., prejav k talianskym kňazom prítomným na 13. týždni pre adaptáciu pastorácie v Orviete („aggiornamento pastorale“), 6. septembra 1963: AAS 55 (1963), s. 750 a nasl.
- 55 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi *Lumen gentium*, 28: AAS 57 (1965), s. 35.
- 56 Porov. tzv. *Constitutio ecclesiastica apostolorum*, XVIII: Kňazi sú sýmmystai a synepímachoi (spoluliturgovia a spolubojovníci) biskupov: ed. Th. Schermann, *Die allgemeine Kirchenordnung*, I, Paderborn 1914, s. 26; A. HARNACK, *Die Quellen der sog. apostolischen Kirchenordnung*, T. u. U., II, 5, s.13, č. 18 a 19; PSEUDO-HIERONYM, *De septem ordinibus Ecclesiae*: „...pri požehnaní sú spolu s biskupmi účastní tajomstiev“: ed. A. W. Kalff, Würzburg 1937, s. 45; SV. IZIDOR SEVILSKÝ, *De ecclesiasticis officiis*, II, c. VII: „Spravujú totiž Cirkev Kristovu a zúčastňujú sa spolu s biskupmi na konsekrácii tela a krvi, ako aj na poučovaní ľudu a na kazateľskom úrade“: PL 83, 787.
- 57 Porov. Didascalia, II, 28, 4: ed. F. X. Funk, s. 108; *Constitutiones apostolorum*, II, 28, 4; II, 34, 3: tamže s. 109 a 117.
- 58 *Constitutiones apostolorum*, VIII, 16, 4: ed. F. X. Funk, I, s. 523; porov. *Epitome const.*

apost., VI: tamže, II, s. 80, 3 - 4; Testamentum Domini: „... da ei spiritum gratiae, consilii et magnanimitatis, spiritum presbyteratus... ad coadjuvandum et gubernandum populum tuum in opere, in metu, in corde puro“ - „...daj mu ducha múdrosti, rady a veľkodušnosti, ducha kňazstva..., aby pomáhal tvojmu ľudu a viedol ho v konaní, bázni a čistote srdca“: prel. I. E. Rahmani, Mainz 1889, s. 69. Taktiež v Trad. apost.: ed. B. Botte, La Tradition apostolique de s. Hippolyte, Münster i. W. 1963, s. 20.

59 Porov. Nm 11, 16 - 25.

60 Pontificale Romanum, „De ordinatione presbyterorum“, prefácia; tie isté slová sú už v Sacramentarium Leonianum, Sacramentarium Gelasianum a Sacramentarium Gregorianum. Podobne aj vo východných liturgiách, porov. Trad. apost.: „... Respice super servum tuum istum et impartire spiritum gratiae et consilii presbyteris ut adiuvet et gubernet plebem tuam in corde mundo, sicuti respexisti super populum electionis tuae et praecepisti Moysi ut elegeret praesbyteros quos replesti de spiritu tuo quod tu donasti famulo tuo“ - „... Zhliadni na tohto svojho služobníka a udeľ mu ducha múdrosti a rady, aby pomáhal kňazom a viedol ľud s čistým srdcom, ako si zhliadol na svoj vyvolený ľud a prikázal Mojžišovi, aby vybral kňazov, ktorých si naplnil zo svojho ducha, ktorého si daroval svojmu služobníkovi“: podľa starého veronského latinského prekladu, ed. B. Botte, la Tradition apostolique de s. Hippolyte, Essai de reconstruction, Münster i. W. 1963, s. 20; Const. apost., VIII, 16, 4: ed. F. X. Funk, II, s. 80, 5 - 7; Testamentum Domini: prekl. I. E. Rahmani, Mainz 1889, s.69; Euchologion Serapionis, XXVII: ed. F. X. Funk, Didascalia et constitutiones, II, s. 190, lin. 1 - 7; Ritus ordinationis in ritu Maronitarum: prel. H. Denzinger, Ritus orientalium, II, Würzburg 1863, s. 161. Spomedzi otcov možno spomenúť: TEODOR MOPSUETSKÝ, In 1 Tim 3, 8: ed. Swete, II, s. 119 - 121; TEODORÉT, Quaestiones in Numeros, XVIII: PG 80, 369C - 372B.

61 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 28: AAS 57 (1965), s. 35.

62 Porov. JÁN XXIII., encyklika Sacerdotii nostri primordia, 1. augusta 1959: AAS 51 (1959), s. 576; SV. PIUS X., exhortácia k duchovenstvu Haerent animo, 4. augusta 1908: S. Pii X acta, IV (1908), s. 237 a nasl.

63 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus, 15 a 16.

64 Cirkevné právo má už ustanovenia o katedrálnej kapitule ako o „senáte a rade“ biskupa (CIC, kán. 391) alebo, ak kapitula nejestvuje, o výbore diecéznych poradcov (porov. CIC, kán. 423 - 428). Je však želateľné, aby sa tieto ustanovizne zrevidovali v súlade s dnešnými podmienkami a potrebami. Je zrejmé, že tento kňazský výbor sa líši od pastoračnej rady, o ktorej je reč v dekréte Christus Dominus o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi z 28. októbra 1965, čl. 27, ktorej členmi sú aj laici a ktorej úlohou je iba skúmať problémy týkajúce sa pastoračnej činnosti. O kňazoch ako o biskupských poradcoch možno si pozrieť Didascalia, II, 28, 4: ed. F. X. Funk, I, s. 109; SV. IGNÁC MUČENÍK, Magn. 6, 1: ed. F. X. Funk, s. 194; Trall. 3, 1: ed. F. X. Funk, s. 204; ORIGENES, Contra Celsum, III, 30: Kňazi sú poradcovia, čiže bouleytai: PG 11, 957D - 960A.

65 SV. IGNÁC MUČENÍK, Magn. 6, 1: „Napomínam vás, aby ste sa všetko usilovali konať

vo svornosti Božej, pod predsedníctvom biskupa, námestníka Božieho a kňazov, námestníkov apoštolského senátu a mojich najmilších diakonov, ktorým je zverená služba Ježiša Krista, ktorý bol pred vekmi u Otca a napokon sa zjavil“: ed. F. X. Funk, s. 195; SV. IGNÁC MUČENÍK, Trall., 3, 1: „Všetci nech majú tak isto v úcte diakonov ako Ježiša Krista, ako aj biskupa, ktorý je obrazom Otca, a kňazov ako Boží senát a apoštolskú radu: bez nich niet Cirkvi“: tamže, s. 204; SV. HIERONYM, In Isaiam, II, 3: PL 24, 610: „I my máme v Cirkvi náš senát, zhromaždenie kňazov.“

66 Porov. PAVOL VI., príhovor k rímskym farárom a pôstnym kazateľom v Sixtínskej kaplnke, 1. marca 1965: AAS 57 (1965), s. 326.

67 Porov. Const. apost., VIII, 47, 39: „Kňazi nech nič nepodnikajú bez rozhodnutia biskupa, pretože jemu je zverený Pánov ľud a od neho sa bude žiadať vydať počet za ich duše“: ed. F. X. Funk, s. 577.

68 Porov. Jn 3, 8.

69 Porov. Jn 17, 23.

70 Porov. Hebr 13, 1 - 2.

71 Porov. Hebr 13, 16.

72 Porov. Mt 5, 10.

73 Porov. 1 Sol 2, 11; Kol 1, 13.

74 Porov. Mt 23, 8. „Treba sa stať bratmi tých, ktorým chceme byť pastiermi, otcami a učiteľmi“: PAVOL VI., encyklika Ecclesiam suam, 6. augusta 1964: AAS 58 (1964), s. 647.

75 Porov. Ef 4, 7 a 16; Const. apost., VIII, 1, 20: „No biskupi nech sa nevyvyšujú nad diakonov a kňazov ani kňazi nad ľud. Lebo zhromaždenie sa skladá z jedných i druhých“: ed. F. X. Funk, I, s. 467.

76 Porov. Flp 2, 21.

77 Porov. 1 Jn 4, 1.

78 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 37: AAS 57 (1965), s. 42 - 43.

79 Porov. Ef 4, 14.

80 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o ekumenizme Unitatis redintegratio: AAS 57 (1965), s. 90 a nasl.

81 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 37: AAS 57 (1965), s. 42 - 43.

82 Porov. Hebr 7, 3.

83 Porov. Lk 10, 1.

84 Porov. 1 Pt 2, 25.

85 Porov. Sk 20, 28.

86 Porov. Mt 9, 36.

87 Pontificale romanum, „De ordinatione presbyterorum“.

88 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o kňazskej formácii Optatum totius, 2: AAS 58 (1966) s. 714 - 715.

89 „Boží hlas, ktorý povoláva, sa prejavuje dvoma rozličnými obdivuhodnými a konvergentnými spôsobmi. Ten prvý je vnútorný, volanie milosti, hlas Ducha Svätého,

nevýslovné vnútorné čaro, ktoré tichý a pritom mocný Pánov hlas vyvoláva v nevyspytateľných hĺbkach duše. Druhý je zas vonkajší, ľudský, vnímateľný, spoločenský, právny, konkrétny, hlas kvalifikovaného vysluhovateľa Božieho slova, hlas apoštola, hlas hierarchie, ktorá je nevyhnutným nástrojom, ustanoveným z Kristovej vôle za tlmočníka, ktorý má preložiť do zreteľnej reči posolstvo Slova a Božích príkazov. Tak učí spolu so svätým Pavlom katolícka náuka: „Quomodo audient sine praedicante... Fides ex auditu (Rim 10, 14 a 17)“: PAVOL VI., príhovor zo dňa 5. mája 1965: L'Osservatore Romano, 6. mája 1965, s. 1.

90 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o kňazskej formácii *Optatam totius*, 2: AAS 58 (1966) s. 715.

91 Toto učia cirkevní otcovia, keď vysvetľujú Kristove slová Petrovi: „Máš ma rád?... Pas moje ovce!“ (Jn 21, 17), napr. SV. JÁN ZLATOÚSTY, *De Sacerdotio*, II, 2: PG 48, 633; SV. GREGOR VELKÝ, *Reg. Past. Liber*, P. I, c. 5: PL 77, 19A.

92 Porov. 2 Kor 12, 9.

93 Porov. PIUS XI., encyklika *Ad catholici sacerdotii*, 20. decembra 1935: AAS 28 (1936), s. 10.

94 Porov. Jn 10, 36.

95 Porov. Lk 24, 26.

96 Porov. Ef 4, 13.

97 Porov. 2 Kor 3, 8 - 9.

98 Porov. medziiným: SV. PIUS X., exhortácia k duchovenstvu *Haerent animo*, 4. augusta 1908: S. Pii X Acta, vol. IV (1908), s. 237 a nasl.; PIUS XI., encyklika *Ad catholici sacerdotii*, 20. decembra 1935: AAS 28 (1936), s. 5 a nasl.; PIUS XII., apoštolská exhortácia *Menti nostrae*, 23. septembra 1950: AAS 42 (1950), s. 657 a nasl.; JÁN XXIII., encyklika *Sacerdotii nostri primordia*, 1. augusta 1959: AAS 51 (1959), s. 545 a nasl.

99 Porov. SV. TOMÁŠ, *Summa theol.*, II - II, q. 188, a 7.

100 Porov. Ef 3, 9 - 10.

101 Porov. Sk 16, 14.

102 Porov. 2 Kor 4, 7.

103 Porov. Ef 3, 9.

104 Porov. *Pontificale Romanum*, „De ordinatione presbyterorum“.

105 Porov. *Missale Romanum*, Modlitba nad obetnými darmi 9. nedele po Turícach.

106 „Každá omša, i keď ju kňaz slúži súkromne, predsa nie je súkromnou záležitosťou, ale úkonom Krista a Cirkvi. A Cirkev je naučená obetovať samu seba ako všeobecnú žertvu s obetou, ktorú prináša, a uplatňuje jedinú a nekonečnú vykupiteľskú účinnosť obety kríža na spásu celého sveta. Lebo každá svätá omša, ktorá sa slávi, nie je obetovaná iba za spásu niektorých, ale za spásu celého sveta... Preto otcovsky a vrelo odporúčame kňazom, ... nech každodenne dôstojne a nábožne slúžia svätú omšu“: PAVOL VI., encyklika *Mysterium fidei*, 3. septembra 1965: AAS 57 (1965), s. 761 - 762. Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, konštitúcia o posvätnnej liturgii *Sacrosanctum concilium*, 26 a 27: AAS 56 (1964), s. 107.

107 Porov. Jn 10, 11.

108 Porov. 2 Kor 1, 7.

- 109 Porov. 2 Kor 1, 4.
110 Porov. 1 Kor 10, 33.
111 Porov. Jn 3, 8.
112 Porov. Jn 4, 34.
113 Porov. 1 Jn 3, 16.
114 „Nech je povinnosťou lásky pásť Pánovo stádo“: SV. AUGUSTÍN, Tract. in Io., 123, 5: PL 35, 1967.
115 Porov. Rim 12, 2.
116 Porov. Gal 2, 2.
117 Porov. 2 Kor 7, 4.
118 Porov. Jn 4, 34; 5, 30; 6, 38.
119 Porov. Sk 13, 2.
120 Porov. Ef 5, 10.
121 Porov. Sk 20, 22.
122 Porov. 2 Kor 12, 15.
123 Porov. Ef 4, 11 - 16.
124 Porov. Mt 19, 12.
125 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 42: AAS 57 (1965), s. 47 - 49.
126 Porov. 1 Tim 3, 2 - 5; Tít 1, 6.
127 Porov. PIUS XI., encyklika Ad catholici sacerdotii, 20. decembra 1935: AAS 28 (1936), s. 28.
128 Porov. Mt 19, 12.
129 Porov. 1 Kor 11, 2.
130 Porov. 2 Kor 11, 2.
131 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 42 a 44: AAS 57 (1965), s. 47 - 49 a 50 - 51; dekrét o obnove reholného života Perfectae caritatis, 12: AAS 58 (1966), s. 707.
132 Porov. Lk 20, 35 - 36; PIUS XI., encyklika Ad catholici sacerdotii, 20. decembra 1935: AAS 28 (1936), s. 24 - 28; PIUS XII., encyklika Sacra virginitas, 25. marca 1954: AAS 46 (1954), s. 169 - 172.
133 Porov. Mt 19, 11.
134 Porov. Jn 17, 14 - 16.
135 Porov. 1 Kor 7, 31.
136 ANTIOCHIJSKÝ KONCIL, kán. 25: Mansi 2. 1327 - 1328; Decretum Gratiani, c. 23, C. 12, q. 1: ed Friedberg, I, s. 684 - 685.
137 Myslí sa tu predovšetkým na práva a zvyky východných cirkví.
138 PARÍŽSKA SYNODA, r. 829, cap. 15: MGH, Legum sectio III, Concilia, zv. 2, s. 622; TRIDENTSKÝ KONCIL, XXV. sesia, Decr. de reform., cap. 1: COD, ed. Herder, Roma 1962, s. 760 - 761.
139 Porov. Ž 62, 11 Vg 61.
140 Porov. 2 Kor 8, 9.

- 141 Porov. Sk 8, 18 - 25.
- 142 Porov. Flp 4, 12.
- 143 Porov. Sk 2, 42 - 47.
- 144 Lk 4, 18.
- 145 Porov. CIC, kán. 125 a nasl.
- 146 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o obnove reholného života Perfectae caritatis, 6: AAS 58 (1966), s. 705; dogmatická konštitúcia o Božom zjavení Dei verbum, 21: AAS 58 (1966), s. 827.
- 147 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Cirkvi Lumen gentium, 65: AAS 57 (1965), s. 64 - 65.
- 148 Pontificale Romanum, „De ordinatione presbyterorum“.
- 149 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dogmatická konštitúcia o Božom zjavení Dei verbum, 25: AAS 58 (1966), s. 829.
- 150 Tento kurz je odlišný od pastoračného kurzu, ktorý sa má navštevovať hneď po kňazskej vysviacke podľa dekrétu o kňazskej formácii Optatum totius, 22.
- 151 Porov. DRUHÝ VATIKÁNSKY KONCIL, dekrét o pastierskom úrade biskupov v Cirkvi Christus Dominus, 17: AAS 58 (1966), s. 681.
- 152 Porov. Mt 10, 10; Kor 9, 7; 1 Tim 5, 18.
- 153 Porov. 2 Kor 8, 14.
- 154 Porov. Flp 4, 14.
- 155 Porov. Jn 3, 16.
- 156 Porov. 1 Pt 2, 5.
- 157 Porov. Ef 2, 22.
- 158 Porov. Pontificale Romanum, „De ordinatione presbyterorum“.
- 159 Porov. Ef 3, 9.
- 160 Porov. Kol 3, 3.